

สุทวารรพต จากตื้นดอยสู่วัดพระชาต
และ วันวิสาขบูชา

သနဏဝပဏ္ဏက လကဏကတံတိဗ္ဗ ခံဒြိုကိဏ္ဍိ န ဝီဝိဿဒ္ဓဗ္ဗဒြာ

มรดกของพระพุทธเจ้า สู่โลก
สมัยใหม่

สู่เทวบรรพต จากตีนคอยสู่วัดพระธาตุ
และ วันวิสาขบูชา

ศักดิ์รินทร์ ชาวใจ

ในโครงการสืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา
ประจำปี ๒๕๖๕
ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

“สุทวารรพต จากตื่นคอยสู่วัดพระธาตุ และ วันวิสาขบูชา”

เรียบเรียงโดย ศักดิ์รินทร์ ชาวจิว

จัดทำโดย ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ในโครงการ สืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา
ประจำปี ๒๕๖๕

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕

วิบูลย์

คำบอกแจ้ง

ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา ได้รับอนุมัติโครงการสืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณี
ล้านนา ประจำปี ๒๕๖๕ โดยมีกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ คือ วัน
สงกรานต์ วันวิสาขบูชา และวันเข้าพรรษา

ในวันวิสาขบูชา นั้น ทางศูนย์วัฒนธรรมได้จัดกิจกรรมศึกษา
เส้นทางเดินโบราณ และโบราณสถานในเส้นทางเดินโบราณ และทาง
ถนนขึ้นวัดพระธาตุดอยสุเทพ ในแต่ละปี มีประเพณีเตียวขึ้นดอย ใน
คืนก่อนวันวิสาขบูชา เพื่ออัญเชิญน้ำสรงพระราชทาน ขึ้นไปสรงน้ำ
องค์พระธาตุดอยสุเทพ แต่ในปี นี้ ทางศูนย์วัฒนธรรมศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ได้พานักศึกษา และ
บุคลากร ของมหาวิทยาลัย เรียนรู้ไปในเส้นทางโบราณ และ
ความสำคัญของวันวิสาขบูชาไปพร้อมกันด้วย

นอกจากจะได้จัดกิจกรรมแล้ว ยังเรียบเรียงเอกสารไว้เป็น
ความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้จากข้อมูล
เหล่านี้ เพื่อประโยชน์ต่อไปในภาคหน้าได้

ศักดิ์นรินทร์ ช่างิ้ว
ผู้เรียบเรียง

สารบัญ

คำบอกแจ้ง	ค
สารบัญ	ง
สุทวารรพต...โดยศักดิ์สิทธิ์เหนือเมืองเชียงใหม่	๑
แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่สำคัญในเส้นทางเดินโบราณและถนนศรีวิชัย	๙
- เวียงเจ็ดลิน	๙
- วัดกู่ดินขาว	๑๓
- น้ำตกห้วยแก้ว	๑๕
- วัดศรีโสดา พระอารามหลวง	๑๙
- วังบัวบาน	๒๒
- ผาเงิบ	๒๙
- น้ำตกมณฑาธาร	๓๓
- วัดผาลาด (สภิกาคามี)	๓๕
- ห้วยผาลาด	๔๒
- วัดสามยอด (สามยอด)	๔๔
- พุทธอุทยานอนาคามี	๔๘
- ม่อนพญาหงส์	๕๑
- ถ้ำฤๅษี	๕๓
- สันกู่	๕๗
- วัดพระธาตุดอยสุเทพฯ	๕๙
วันวิสาขบูชา	๖๔
โครงการสืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา ประจำปี ๒๕๖๕	๗๐

เปลี่ยนมาเป็น Sutep แต่ว่าเมื่อใช้ชื่อคอยสุเทพแบบเก่าในการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์แล้ว จึงไม่สามารถที่จะนำมาแก้ไขในการเขียนตัวสะกดได้ ถึงอย่างไรก็หมายถึงคอยสุเทพอยู่ดี พืชเหล่านั้นก็ได้แก่ *Gardenia sootepensis* Hutch. (Golden Gardenia) ในกลุ่มเดียวกับดอกเก็ดถวาแต่ดอกที่แก่จะมีสีเหลืองทอง , *Indigofera sootepensis* Craib. หรือต้นคราม, *Antidesma sootepense* Craib. หรือต้นเหม้าสาย เป็นต้น เหล่านี้ ช่วยย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของคอยสุเทพเป็นอย่างยิ่ง

คอยสุเทพอุดมไปด้วยพฤษภานานาพรรณ ที่เกาะกลุ่มขึ้นตามความลาดชันและความสูงของภูคอยนั้นทำให้คอยสุเทพมีความหลากหลายของพืชพรรณและสภาพของป่า โดยไล่ตั้งแต่ป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบ และป่าดิบชื้นตามลำดับความสูง ส่งผลให้ฝนตกตามยอดคอยในปริมาณที่มาก กอปรกับมีชั้นหินอุ้มน้ำกระจายอยู่ทั่วไป ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้คอยสุเทพเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารอยู่หลายสายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นห้วยแก้ว ห้วยกู่ขาว ห้วยผาลาด ห้วยช่างเคียน ฯลฯ อันถือว่าเป็นหนึ่งในมงคล ๗ ประการในการสร้างเมืองเชียงใหม่ในสมัยของพระญามังราย ที่ว่า

“อัน ๑ อยู่ที่นี้ หันน้ำตกแต่อุจจุப்புพตะคอยสุเทพ ไหลลงมาเปนแม่น้ำ ไหลขึ้นไหนเหนือ แล้วไหลกระหวัดโพहनวันออก แล้วไหลไฟใต้ แล้วไหลไฟวันตกเกี่ยวเวียงกุมกาม แม่น้ำนี้เปนนครคุณเกี่ยวหวัดเมือง อันนี้เปนไขมังคละถ้วน ๕ แม่น้ำอันนี้ไหลแต่คอยลงมาที่ขุนน้ำ ได้ชื่อว่าแม่เช่า ไหลเมื่อวันออกแล้วไหลไฟใต้เทียบข้างแม่พิง ได้ชื่อว่าแม่โทร ต่อทำบัดนี้แล”

และมงคลอีกอย่างหนึ่ง สำหรับการสร้างเมืองเชียงใหม่ ที่เกี่ยวกับดอยสุเทพ อันเป็นภูเขาที่อยู่ทางตะวันตก ทำให้พื้นที่ทางตะวันตก จะมีความลาดลงไปยังตะวันออก ที่ว่า “อัน ๑ ภูมิฐานเราจักตั้งเวียงนี้สูงวัน ตกหลังมัววันออก เปนไชยมังคละอัน ถ้วน ๔ แล”

จากความอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชพรรณ สัตว์ป่า และสายน้ำนี้เอง ทำให้ดอยสุเทพเป็นแหล่งที่ตั้งชุมชนมาแต่โบราณ จากตำนานต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ผูกพันกับดอยสุเทพเป็นอย่างยิ่ง และชุมชนเหล่านั้นอาจจะเป็นชุมชนในระดับง่าย ๆ เช่นอยู่กับเป็นแบบชนเผ่าที่มีสัตว์ต่าง ๆ เป็นตัวแทน ด้วยหลายตำนานมักกล่าวถึง “คนในรอยตีน

ป่าไม้บนทางเดินเดิม ระหว่างผาลาด กับโค้งขุนกันฯ

สัตว์” ดังตำนานสุวรรณคำแดงหรือเชียงใหม่ปางเดิม ในตอนที่เจ้าหลวงคำแดงเดินทางตามทรายคำจากเชียงดาวมาจนถึงดอยสุเทพ ก็พบกับคนอยู่ในรอยตีนสัตว์สามชนิด คือ ทรายคำ, แรด และช้าง อย่างละคู่ คือ ชายหนึ่ง และหญิงหนึ่ง รวมเป็น หกคน ซึ่งคนทั้งหกนี้ พระรสีเจ้าก็ได้ไขปัญหาไว้ว่า “หื้อท่านทั้งหลายได้เฝ้าเขาเป็นอธิปัตติเป็นที่จั้งที่เพ็งแต่เทอะ เหตุว่าคนอันเกิดอยู่ยังรอยตีนทรายคำนั้น เขาเกิดมาก็ยอมหัวดำดิน ดินมันดำหญ้า เขาเกิดหันเป็นหัน หื้อได้ฟังคำเขานั้นเทอะ คนอันสุท่านทั้งหลายได้หันเกิดอยู่ในรอยตีนแรดนั้น คือตั้งเห็ดเกิดกับขอนนั้นแล มันหากเกิดหันเป็นหัน อันสุได้คนในรอยตีนช้างนั้น พร้าเป็นดั่งบอนเกิดกับห้วยนั้นแล” ซึ่งคำเหล่านี้ นั้นยอมเป็นคำกล่าวที่ย้ำให้เห็นถึง ในดินแดนแห่งนี้เป็นสถานที่ของการตั้งถิ่นฐานของผู้คนมานานแล้วนั่นเอง

ต่อมาผู้คนก็มีสร้างเมือง “ล้านนา” ของเจ้าหลวงคำแดง สืบเช่นมาแต่ลูกของเจ้าหลวง คำแดงกับนางผมฝื่อและนางสาตคว้าง จนเมืองล่ม แล้วก็สร้างเมืองใหม่อีกนามว่า “เมือง นารัฐะ” แล้วก็ล่มอีก และในที่สุดก็ร่นลงมาสร้างเวียงใหม่ในเชิงดอยด้านตะวันออกของดอยสุ เทพ คือเวียงเจ็ดริน หรือ “เวียงเขมรบุรี” ต่อมาผู้คนมากขึ้น บ้านเมืองขยายตัวมากขึ้น ก็พากัน ไปสร้างเวียงใหม่อีกแห่งหนึ่งทางด้านตะวันออก คือ “เวียงสวนดอก” เมื่อมาสร้างเวียงใหม่แห่งนี้ ก็พบปัญหาเดียวกัน คือมีประชากรหนาแน่น จึงขยายเมืองไปทางทิศตะวันออกอีกครั้ง คือไป สร้างเมือง “นพบุรี” ตามตระกูลของลัวะทั้ง ๙ ตระกูลนั่นเอง ซึ่งว่ากันว่า เป็นบริเวณเดียวกับ เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

สำหรับตำนานนี้เป็นช่วงต้นของตำนานการเกิดเสอาอินทขิล ซึ่งหากจะฟังเอา “ความ จริง” ในตำนานนี้ ก็คงจะอยากเต็มที่ ว่าเมืองเหล่านั้นมีจริงหรือไม่จริงกันแน่ แต่นั่นไม่สำคัญ เท่ากับทำให้เราได้ทราบว่า “ดอยสุเทพ” เป็น “บ้าน” บ้านอันก่อเกิดชุมชนขึ้นมาในระดับหนึ่ง แล้ว ซึ่งอาจจะ เป็นเพียงเมืองเล็ก ๆ ของกลุ่มชนหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่บนดอยสุเทพที่ถือรูปสัตว์ ต่างๆ เป็นสัญลักษณ์ แล้วขยับขยายลงมาสู่ที่ราบเชิงดอย อันเป็นแหล่งรับน้ำจากดอยสุเทพ ทำให้บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างหาที่เปรียบไม่ได้

ทำให้เมืองเชียงใหม่แต่เดิมอนก่อนนั้นมีความเจริญอยู่ก่อนในระดับหนึ่งแล้ว ก่อนที่จะ มีการเข้ามาของพระญามังรายที่สร้างเมืองใหม่ในปี พ.ศ. ๑๘๓๙ และหลังจากนั้นเป็นต้นมานั้นมี ความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ส่วนหนึ่งนั้นก็ เป็นผลมาจากความอุดมสมบูรณ์ของดอยสุเทพด้วย

รูปปั้นของท้าวสุทนต์ ที่วัดพระธาตุดอยสุเทพราช วรวิหาร

นอกจากที่ “ดอยสุเทพ” จะเป็น แหล่งกำเนิดชีวิตแล้ว ดอยสุเทพ ยังเป็น แหล่งกำเนิดความเชื่อและศรัทธาอีก ประการ ด้วยถือว่า ดอยสุเทพสืบต่อไปถึง ดอยคำ หรือในตำนานเรียกว่าดอยเหนือ ดอยไต้ นั่น ที่เป็นแหล่งแห่งที่สถิตของ “ปู่ แสยะ” กับ “ย่าแสยะ” ที่ผู้คนทั้งเคารพและยำเกรงเป็นที่ยิ่ง โดยที่แต่ละปีนั้นจะมีการเซ่น สรวงปู่แสยะที่เชิงดอยสุเทพแถววัดผ่ายหิน ต่อมาเมื่อสถาบันการศึกษาเข้าไป จึงมีการ

ย้ายการเลี้ยงผลกรรมไปรวมกันเสียทีเดียวกับยาและที่เชิงคอยคำ รึมน้ำแม่เหียะ ด้วยถือว่าหากไม่มีการเลี้ยงผลกรรมนั้นไซ้ บ้านเมืองก็อาจถึงขั้น “ตกขีด” เลยทีเดียว นอกจากนี้แล้วความศักดิ์สิทธิ์อันเนื่องมาจากปู่และย่าและแล้ว ตัวของ “ฤๅษีวาสุเทพ” เองนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์คู่คอยสุเทพแห่งนี้ ด้วยหนึ่งนั้น นามของท่านก็นำมาเรียกขานคอยแห่งนี้จวบจนปัจจุบัน ว่ากันว่าท่านฤๅษีเป็นบุตรของปู่และย่าและ ความศักดิ์สิทธิ์จึงเท่าทวี กอปรกับสถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งบำเพ็ญเพียรของท่านฤๅษีวาสุเทพอยู่ตลอดมาและครั้นเมื่อสิ้นสุทเวษฤๅษีลง ก็ได้มีการสร้างกุฎฤๅษีไว้บนคอยแห่งนี้ด้วย

นั่นก็นับว่า คอยแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นแน่นอน จวบสมัยของพระญากีณา ราชวงศาที่ ๖ สืบมาแต่พระญามังราย ได้ทำการประดิษฐานความเชื่อเรื่องของพระธาตุไว้บนคอยแห่งนี้ ด้วยการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่เชื่อกันว่าพระสมณเถระนำมาจากสุโขทัย ด้วยช้างเผือกขึ้นไปจนถึงยอดคอยสุเทพแล้วสถาปนาพระบรมสารีริกธาตุไว้ ณ ที่แห่งนั้นตราบจนปัจจุบัน ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคอยสุเทพทวีความสำคัญขึ้นมามากขึ้น ด้วยความเชื่อเก่าและความเชื่อใหม่ยืนอยู่บนฐานอันเดียวกัน นั่นก็คือ “คอยสุเทพ” อันตระหง่านเงื้อมของเมืองเชียงใหม่

ตั้งแต่มีการประดิษฐานพระบรมธาตุไว้ที่ยอดคอย ก็ทำให้มีการเดินทางขึ้นไปกราบไหว้พระธาตุ โดยเฉพาะงาน “เตียวขึ้นคอย” หรืองาน “ขึ้นพระธาตุ” ในวันเพ็ญเดือน ๙ ซึ่งต่อมาปรับเปลี่ยนมาเป็นในวันวิสาขบูชาแทน ถึงอย่างไรจะวันไหนก็ตาม ศรัทธาก็ยังมั่นคงต่อพระธาตุอยู่นั่นเอง

การเดินทางขึ้นคอยสุเทพนี้ แต่เดิมจะลัดป่าเลาะเขาไต่เต้าตามทางขึ้นไปสูยยอดคอย ซึ่งจะออกเดินทางตั้งแต่เย็นของวันออก ๑๔ ค่ำ บางท่านอาจจะขึ้นเอาเมื่อกกลางดึก ถึงอย่างไรก็ต้องพร้อมกันบนวัดพระธาตุดอยสุเทพในเช้าวันออก ๑๕ ค่ำ ก่อนที่จะออกเดินทางจะต้องเตรียมเข้าปลาอาหาร ดอกไม้รูปเทียน น้ำอบน้ำหอม ขึ้นไปด้วย ซึ่งเดินทางทางวัดฝายหินลัดเลาะขึ้นไปถึงผาลาด จนในที่สุดก็จะถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพอันเป็นที่หมาย

เส้นทางเดินนี้ นับว่าเป็นเส้นทางสำคัญอีกเส้นทางหนึ่งที่ นอกจากจะใช้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติที่หอมล้อมอยู่นั้นซึ่งหลายปีก่อนได้จัดทำเส้นทางไว้ด้วย เรียกว่า เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติผาลาด มีจุดที่ให้ความรู้ต่าง ๆ แต่ปัจจุบันนั้นร้างรา และผูกงไปมาก ด้วยไม่มีหน่วยงานไหนดูแลได้อย่างทั่วถึง หากว่ามีกรรหรือฟื้นเส้นทางนี้ขึ้นมาอีกครั้ง จะเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพอย่างมาก ด้วยอยู่ไม่ไกลจากชุมชนเท่าใดนัก ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติก็ยังคงอยู่

ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งศึกษา
 ธรรมชาติแล้ว ยังเป็นแหล่งศึกษาศิลปะ
 และประวัติศาสตร์อีกทางหนึ่งด้วย เพราะ
 เส้นทางเดินนี้ มีโบราณสถานเก่าแก่หลาย
 จุดด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเนินดิน ที่อยู่ห่าง
 จากสถานีโทรทัศน์ช่อง ๗ ประมาณ ๑
 กิโลเมตรนั้น เป็นเนินดินที่มีการเรียงตัว
 ของก้อนอิฐก้อนหิน และศิลาแลง สูงจาก
 พื้นประมาณ ๑ เมตร กว้างประมาณ ๒๐
 x ๔๐ เมตรเห็นจะได้ นอกจากนี้ก็ไม่มี
 หลักฐานใด ๆ ที่บ่งบอกไปมากกว่านี้ บ้างก็ว่าเป็นวิหารของวัดสามยอบ หรือวันโสดาบันนาราม
 อันเป็นหนึ่งในสี่วัดที่เป็นตัวแทนของอริยสงฆ์ทั้งสี่ ได้แก่ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และ
 อรหันตา แล้วความเชื่อเรื่อง สี่วัดนี้ เห็นชัดในสมัยของครูบาเจ้าศรีวิชัย ดังปรากฏในนิราศพระ
 ชาติดอยสุเทพ ของ แม่น สุรตโน ที่ว่า

ลานครูบา อันเป็นที่สักการะของเหล่าผู้คน

“...สร้างถนน ผลมี มั่งจีรัง บางตอนยัง ย้ำชัด สร้างครัทธา
 คือขั้นตอน ปฏิบัติ สร้างวัดก่อน เริ่มขั้นตอน ดันคิด ปริศนา
 คืออาราม นามมี ศรีโสดา สกิทาคา อนาคา- มี- นัย
 อรหันต์ ชั้นสุด ถึงจุดยอด ทางตลอด ฝ่าลาด ก็ขาดไข...”

โดยวัดศรีโสดา ที่เชิงดอยนั้นยังคงมีให้เห็นจนถึงปัจจุบันที่เป็นวัดโสดาบัน และวัดพระ
 ชาติดอยสุเทพเป็นวัดอรหันตา ส่วนซึ่งเนินดินนั้น ก็ต้องมีการศึกษากันไป

เมื่อเลยจากเนินโบราณสถานนี้แล้วก็จะล่วงลุถึงวัดผาลาด ซึ่งมีสิ่งก่อสร้างทั้งเก่าและ
 ใหม่ หลายช่วงสมัยอยู่ด้วยกัน ในสมัยก่อนถือว่า จุดนี้เป็นจุดครึ่งทาง และจุดที่จะวัดบุญในการ
 ขึ้นไปสักการะพระชาติดอยสุเทพ กันเลยทีเดียว หากใครบุญไม่ถึงก็จะต้องประสบความขัดข้อง
 นานาประการ

วัดผาลาด นับว่าเป็นวัดโบราณที่ยังคงมีโบราณสถานที่ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาหา
 ความรู้ได้อีกมาก ไม่ว่าจะเป็นวิหาร เจดีย์ บ่อน้ำ พระพุทธรูปที่เพิงผา เป็นต้น และยังมีที่เคยมีอยู่
 บนเส้นทางเดินนี้ แต่ปัจจุบันไม่อาจทราบได้ว่าอยู่ตรงไหน หรือจุดไหน นั่นก็คือ “พระเจ้าเกิดิกา”

อันหมายถึงพระพุทธรูปที่สกัดกามาไม่ให้ขึ้นไปบนยอดดอย ทำให้บนดอยไม่มีกาเลย จึงได้ชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “ดอยกาละ”

สำหรับพระเจ้าเกิดก่า นี้ปรากฏใน “คำว้าตำนานดอยสุเทพเจ้า” ของขนานหลวงเบ็ญกาวิโล และปริวรรตโดยพระครูสิริพัฒนานุกุล วัดพวงหงษ์ ที่ได้พรรณนาการเดินทางขึ้นไปไหว้สาพระธาตุดอยสุเทพ ในเส้นทางเดินเดิม ก่อนที่จะมีการสร้างถนนศรีวิชัยขึ้นไปบนดอยสุเทพ ได้บอกไว้ว่าอยู่เลยวัดผาลาดขึ้นไป

“...ที่ผาลาดหลวง อารามที่พัก	เป็นวัดเก่าเกื้อ บัรวราม
มีเจดีย์ ศาลาวิหาร	ริมหนทาง ขึ้นไปธาตุเจ้า
อกพุทโธ คนโซแก่เฒ่า	หัวใจดีใน ขึ้นย้าว
พ่องเอาอาหาร กล้วยไข่กล้วยคั่ว	ไปใส่เข้า ปูชา
พ่องเอาดอกไม้ รูปเทียนบุปผา	ไปถวายบูชา องค์พระที่ไหว้
พระเจ้าเกิดก่า ชื่อนามบอกให้	เป็นที่คนไป ยังพัก...”

และเรื่องนี่ก็เป็นอีกเรื่องที่จะต้องค้นหาและศึกษากันอีกต่อไป ทำให้เส้นทางเดินนี้เป็นเส้นทางเดินที่มีคุณค่า การที่ได้สัมผัสธรรมชาติและร่องรอยอันเป็นอารยะ ที่บรรพชนได้สร้างสมเอาไว้

พระธาตุดอยสุเทพ ในฐานะพระธาตุปีเกิด หรือธาตุของคนเกิดปีเม็ด หรือปีมะแม

นอกจากนั้นหลังจากที่ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้สร้างถนนหนทางขึ้นบนดอยสุเทพ ต่อจากถนนห้วยแก้วแล้ว ระหว่างทางก็มีซากวัดอยู่อีกหลายวัด ไม่ว่าจะตรงที่ หน่วยป้องกันไฟป่า หรือตรงข้ามกับหอดูดาว ก็ยังคงมีร่องรอยให้เห็นอยู่ คาดว่าอาจจะเป็นวัดในชุดของวัดตัวแทนของอริยสงฆ์ก็เป็นได้ รวมไปถึง “สันกู่” อันเป็นตัวแทนหนึ่งในความรุ่งเรืองมาแต่อาณาจักรทริภุญไชยกันเลยทีเดียว

กอบรับภายหลังมีการสถาปนาความเชื่อเรื่อง “ชุธาตุ” ก็ได้เอาพระธาตุดอยสุเทพ เป็นหนึ่งในบรรดาชุธาตุ ของคนเกิดปีเม็ด หรือปีมะแม ก็ยังให้ดอยสุเทพ เป็นดินแดนที่ออบวลไปด้วยความเชื่อ และศรัทธายิ่งนัก นับแต่เชิงดอยขึ้นไปถึง

ยอด ตั้งแต่อดีตกาลโพ้นมาถึงปัจจุบัน การเคารพและศรัทธาก็ทวีความสำคัญมากขึ้น ทั้งจากคน เชียงใหม่เอง และคนทั่วทั้งประเทศ

ดังเหตุการณ์ในสมัยหนึ่ง เมื่อจะมีการสร้างกระเช้าขึ้นไปยังดอยสุเทพ ประมาณปี ๒๕๒๘ นั้นปรากฏว่ามีการคัดค้านกันอย่างแพร่หลาย จนต้องมีการทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยในตอนนั้น และได้พบว่า มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผลกระทบทางตรงก็คือต้องโค่นไม้ลงมาเป็นจำนวนมากถึง ๑๕๓ ต้น ซึ่งไม่รวมที่ต้องถอนกิ่งลงไปอีก ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้น ก็ทำให้เรือนยอดไม่ต่อเนื่องกัน เกิดผลกระทบต่อสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บนเรือนยอด และในที่สุด โครงการนั้นก็เป็นอันพับไป

ดอยสุเทพ นับว่าเป็นสมบัติของแผ่นดิน เป็นคลังทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของเมือง เชียงใหม่ ทั้งคลังทรัพยากรธรรมชาติ และคลังทรัพยากรองค์ความรู้ที่ดำรงอยู่ คอยหล่อเลี้ยงทุก ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ เปรียบเหมือน “พ่อ” ผู้ที่คอยแต่จะให้ เพื่อให้ลูก ๆ ที่อยู่ในเมืองอยู่สุขสบาย สืบแต่อดีตมา ลูก ๆ ทั้งหลายต่างเคารพ และศรัทธาในความสำคัญอันยิ่งยวดของดอยสุ เทพ และเชิดชูขึ้นเหนือหัวเหนือเกล้า และจะไม่ยอมให้ใครมาย่ำยีทำลายลงไปได้

และดอยสุเทพ จักเป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่ง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันควรแก่การ เคารพของเมืองเชียงใหม่ไปอีกยาวนานสมกับคำขวัญที่ว่า

“ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีเป็นสง่า บุปผชาติล้วนงามตา นามล้ำค่านครพิงค์”

แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ในเส้นทางเดินโบราณ และถนนศรีวิชัย

เวียงเจ็ดลิน	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	หน่วยงานราชการ ในเขตตำบลสุเทพ และตำบลช้างเผือก โดยมีถนนห้วยแก้วเป็นเส้นแบ่งเขต
พิกัด	18.812375, 98.950468
การเข้าถึง	อยู่ติดถนนห้วยแก้วขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๒๓๐ เมตร
ประวัติความเป็นมา	<p>เวียงเจ็ดลิน เป็นรูปวงกลม มีแนวคันดินสองชั้น มีคูน้ำคั่นกลาง มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๙๐๐ เมตร การที่สร้างเมืองเป็นรูปวงกลมนี้ ไกรสินธุ์ อนุใจจินต์ให้ความเห็นว่า ไม่น่าเกี่ยวข้องกับคติจักรวาลดังกล่าว แต่น่าจะเป็นรูปแบบการก่อสร้างที่มาจากภูมิปัญญาของคนพื้นเมืองในท้องถิ่น ที่มีพัฒนาการการก่อสร้างมาตั้งแต่วัยก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๙</p> <p>จากตำนานเชียงใหม่ปางเดิมและตำนานสุวรรณคำแดง ชี้ให้เห็นว่า แดงเชิงดอยสุเทพ เป็นเขตที่มีการพัฒนาและเจริญมาในระดับหนึ่ง มีการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในดินแดนนี้มานานแล้ว โดยมีการรวมกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่ในตำนานจะใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบของคนในรอยเท้าสัตว์ หรือใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่มต่าง ๆ โดยภาพของแต่ละกลุ่มนั้นก็อาจจะส่งผลทำให้การรวมตัวกันของ</p>

กลุ่มชนต่างๆ บริเวณนี้ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร จนล่มสลายลงเมื่ออาณาจักรทริภุญไชยขยายตัว ด้วยการอยู่เป็นกลุ่มต่างๆ ยากต่อการรวมกันเป็นปึกแผ่น กอปรกับลักษณะแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน การติดต่อสื่อสารก็มีด้วยความยากลำบาก ดังเช่นกลุ่มลัวะหรือลวะในปัจจุบัน ก็พบว่าชาวลัวะในแต่ละเขตมักจะมีภาษาเฉพาะและสื่อสารกันด้วยความลำบาก

หลักฐานสนับสนุนความเป็นไปได้ว่ามีการสร้างเมืองในแถบนี้อยู่จริง นั่นคือเมื่อตรวจสอบอายุของแนวกำแพง พบว่า มีอายุประมาณ ๑๔๕๐ ปีก่อน ก่อนที่จะมีการสร้างอาณาจักรทริภุญชัย ซึ่งสอดคล้องกับตำนานของพระนางจามเทวีที่มีการขัดแย้งของชุมชนลัวะที่อาศัยมาแต่เดิมและล่มสลายในเวลาต่อมา

ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวถึงว่า ในสมัยของพระญาสามฝั่งแกน พระญาไสยลือไทยนำกองทัพมาตั้งที่เวียงเจ็ดลิน และมีเด็กหนุ่มนามว่า “เพ็ยกยศ” มาลอบสังหารทหารของพระญาไสยลือไทย ก่อให้เกิดตำแหน่ง “เด็กชาย” ในสมัยนี้ และพระญาสามฝั่งแกนเมื่อได้จับทัพของพระญาไสยลือไทย ก็สร้างเวียงขึ้นเป็นที่ประทับพักผ่อน จนทำให้ท้าวลก ชิงขึ้นครองเมืองเชียงใหม่สำเร็จ

เวียงเจ็ดลิน ใช้เป็นเวียงที่ประทับพักผ่อน และมีน้ำพุกลางเวียงอันศักดิ์สิทธิ์ ในสมัยของพระเมืองแก้ว ก็มีการนำน้ำทิพย์จากเวียงเจ็ดลินไปสร่งพระธาตุดอยตุง เมื่อคราว

	<p>เมืองเชียงรายได้เกิดภัยแล้ว ดังที่ปรากฏในตำนานพระธาตุเจ้าดอยตุง</p> <p>ในสมัยของพระนางจิริประภามหาเทวี ได้ใช้เวียงเจ็ดลินเป็นที่ต้อนรับพระชัยราชาจากอยุธยาด้วย</p> <p>จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เวียงเจ็ดลินก็ใช้เป็นที่พักผ่อน เช่นสมัยเจ้าหลวงพุทธวงศ์ก็ใช้เป็นเวียงประทับในการหลีกคราะห์อยู่ช่วงหนึ่ง ดังที่ปรากฏในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่</p> <p>ในยุคหลังก็มีการใช้พื้นที่เป็นส่วนราชการ เช่นโรงเรียนมหาดเล็กหลวง และเป็นส่วนราชการมาถึงปัจจุบัน โดยในส่วนด้านทิศใต้ของถนนห้วยแก้ว จะเป็นส่วนของสวนรุกขชาติห้วยแก้ว ที่ยังคงสภาพกำแพงเมืองโบราณไว้สมบูรณ์ที่สุด และด้านของหน่วยจัดการต้นน้ำ ก็รักษาสภาพคูเมืองเอาไว้ได้ดังที่เห็นในปัจจุบัน</p>
<p>สภาพปัจจุบัน + ปัญหาและความเสี่ยง</p>	<p>คูเมืองและกำแพงเมือง อยู่ในส่วนราชการ ทำให้มีการรักษาสภาพเอาไว้ได้เป็นส่วนมาก โดยเฉพาะในด้านของสวนรุกขชาติห้วยแก้ว โดยมีพื้นที่กำแพงเมืองและคูเมืองของเวียงเจ็ดลินด้านทิศเหนือ ในพื้นที่ของตำบลช้างเผือก มีสภาพรกรกด้วยหญ้าและการสร้างถนนทับบนแนวกำแพงเมืองชั้นนอก และบางส่วนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มีการปรับปรุงภูมิทัศน์และพยายามในการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ทับอยู่บนแนวโบราณสถานออกไป</p>

สภาพโดยรอบ	แวดล้อมด้วยหน่วยงานราชการที่รวมกับเป็นสภากาแฟ เวียงเจ็ดลิน ต่างรักษาสภาพและปรับปรุงภูมิทัศน์ในส่วน ของตน อยู่เสมอ	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		แนวกำแพงเมือง ด้านสวนรุกขชาติ ห้วยแก้ว
	บริเวณคูเมืองด้าน หน่วยจัดการต้นน้ำ	

วัดกุฎีดินขาว	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	สวนสัตว์เชียงใหม่
พิกัด	18.800259 98.934608
การเข้าถึง	อยู่ติดถนนห้วยแก้วขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๗๕๐ เมตร และเข้าไปจากประตูด้านหน้าของสวนสัตว์อีกประมาณ ๕๐๐ เมตร โดยอยู่ใกล้กับส่วนจัดแสดงช้าง สามารถนำรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ หรือเดินเข้าไปเยี่ยมชมได้ โดยการซื้อบัตรเข้าสวนสัตว์โดยปกติ
ประวัติความเป็นมา	<p>เป็นวัดเดียวของเวียงเจ็ดลินที่คงสภาพสมบูรณ์ที่สุด หลักฐานส่วนใหญ่มีตั้งแต่สมัยทริภุญไชยและสมัยล้านนา</p> <p>สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจที่วัดกุฎีดินขาวนี้ คือเทคโนโลยีและวิศวกรรมการก่อสร้างวัด มีการใช้อิฐเผาแกร่งขนาดใหญ่มาก และด้านโครงสร้างรับน้ำหนักในส่วนของเจดีย์ประธานของวัดที่ยังไม่พบหลักฐานแบบนี้ใดโบราณสถานอื่น</p> <p>หลักฐานสมัยทริภุญไชยถึงก่อนสมัยล้านนานั้น มีอยู่หลายอย่าง เช่น เจดีย์องค์ประธาน ที่เป็นทรงมณฑปรู้นกแก้ว แม้ว่าส่วนมณฑปและเรือนยอดจะไม่ปรากฏให้เห็น แต่ส่วนฐานยังปรากฏให้เห็นลักษณะเป็นห้องสี่เหลี่ยมตามทรง</p>

	<p>มณฑป และเป็นทรงมณฑปก่อนสมัยล้านนา ด้วยส่วนฐานคล้ายกับเจดีย์กู่กุด วัดจามเทวี เมืองลำพูน พร้อมกันนั้นก็มีการพบพระพิมพ์ดินเผาแบบหริภุญไชย (พระสิบสอง) ทำให้อายุนั้นไล่เรียงขึ้นไปถึงสมัยหริภุญไชย</p>	
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>มีการบูรณะขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๔๓</p>	
<p>สภาพโดยรอบ</p>	<p>ใกล้กับในส่วนของคอกช้าง ทำให้ไม่เป็นที่สังเกตว่ามีโบราณสถานแห่งนี้อยู่</p>	
<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p> 	<p>คำบรรยาย</p> <p>ตัวฐานวิหารวัดกู่ดินขาว</p>

น้ำตกห้วยแก้ว	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.811765, 98.944472
การเข้าถึง	จากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไปตามถนนห้วยแก้ว มุ่งหน้าไปทางด้านตะวันตกประมาณ ๑ กิโลเมตร ถึงบริเวณอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย จากนั้นให้เลี้ยวซ้าย จะมีสถานที่จอดรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์ จากนั้นเดินเท้าเข้าไปประมาณ ๑๐๐ เมตร ก็จะถึงบริเวณน้ำตกห้วยแก้ว
ประวัติความเป็นมา	<p>เป็นน้ำตกเล็กๆ สูงประมาณ ๑๐ เมตร เกิดจากลำน้ำห้วยแก้ว อยู่บริเวณเชิงดอยใกล้ทางขึ้นดอยสุเทพ เป็นสถานที่ผู้จะแวะพักผ่อนก่อนขึ้นดอยสุเทพ หรือหลังจากสักการะอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัยเรียบร้อยแล้ว</p> <p>น้ำห้วยแก้วนั้นเป็นน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงเมืองเชียงใหม่ แต่เดิมมีปริมาณน้ำมาก แม้ว่าอยู่ในเมืองเชียงใหม่ยังได้ยินเสียงน้ำตกห้วยแก้ว การที่ปิดทางน้ำห้วยแก้วนี้ก็ถือว่าเป็น “ขีด” ของเมืองเชียงใหม่ ดังปรากฏในตำนานพื้นเมืองลานนาเชียงใหม่</p> <p>น้ำตกห้วยแก้วเป็นน้ำตกที่อยู่ใกล้เมืองมากที่สุด โดยมีถนนเริ่มจากแจ่งหัวลินมาสิ้นสุดที่นี่จึงได้ชื่อว่าถนนห้วยแก้ว</p>

เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและพบปะกันของหนุ่มสาว ดังปรากฏสะท้อนในวรรณกรรมละครเรื่อง “น้อยไชยา” ที่พระราชชายาเจ้าดารารัศมี และท้าวสุนทรพจนกิจ แต่งขึ้นโดยใช้ฉากของน้ำตกห้วยแก้ว เป็นที่พูดคุยปรึกษากันระหว่างน้อยไชยาและนางแว่นแก้ว ดังบทที่ว่า

“....

ตัวน้องนี้ ทิ้งปล้ำไหลหลง การตกลง คียังบ่แล้ว
จึงเชิญตัว พี่มา**ห้วยแก้ว** เพราะใครรู้ คำฟูคำจา
จึงเชิญน้อย พี่มาเบิกก็สา จักว่าไฉน ตัวน้องก็ใครรู้
จึงเชิญตัว พี่มาฟู้อู๋ จักเอาเปนชู้ คาวาเอาเปนเมีย
รือจักปล้ำ ลืมลายหายเสีย จักเอาเปนเมีย รือจักจิ้งคี่เสีย
แล้ว

รือหมายเอาเปน เมียนางข้างแก้ว อยู่เปนคู่ เทียมคิง
ขอบอกมา ทือแนใจจริง อย่าได้อำพราง น้องเนือ

....”

ส่วนในปี พ.ศ.๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จทอดพระเนตรน้ำตกห้วยแก้ว โดยทางจังหวัดเชียงใหม่ได้จัดพลับพลาที่ประทับชั่วคราวขึ้น

ความงามของน้ำตกห้วยแก้ว นอกจากจะใช้เป็นฉากในละครเรื่องน้อยไชยาแล้ว ยังมีการแต่งบทเพลงบรรยายถึงสายน้ำตกห้วยแก้วเป็นสักขีไณพยานรักของหนุ่มสาวอีกด้วย ดังเช่นเพลง วิมานรักห้วยแก้ว ของคุณ สนิท ศ. (สนิท ศิริวิสูตร) ดัง

เนื้อเพลงว่า

(ช) โอ้หทัยแก้วเป็นพยาน สาบาน ว่าใจจะรักจริง ไม่
เปลี่ยนแปลง อย่าแคลงคิดหวั่นเลยหนอ

(ญ) ใจยังเกรงจะคิดลวงล่อ เพียงพะนอนแนบแล้วคงหน่าย

(ช) พี่ไม่กลับกลาย มั่นหมายใจโดยจริงจัง

(ญ) เหลือจะเชื่อเปื้อนคำสัญญา

(ช) วอนว่าจงฟัง

(ญ) แม้นสม ตั้งใจแล้วคงซัง

(ช) น้ำใจพี่ตั้ง ตรงตามสัญญา

(ญ) รักจริงดั่งว่า นำฟังไฉน

(ช) เปรียบหทัยแก้ว คู่ดอย ไหลลอย หลังลงเสมอมา ตลอดปี

(ญ) แต่มี ทั้งขุ่นและใส

(ช) ใจอาดูรขุ่นหมองตรมไหม้ เพียงยามใดที่น้องซังพี่

(ญ) หากไม่ปรานี

(ช) พี่นี้คงต้องตรอมตาย

(ญ) แม้นใจเอื้อเชื่อค่าน้ำใจ

(ช) จะไม่เปลี่ยนกลาย คล้ายน้ำตก หลังไหล ไม่วาย

(ญ) รักคงไม่หน่าย แนบเพียงทุกครา

(ช) ขอรักจนกว่า ชีวาสลายราญ

(ญ) แม้นใครใจเลว เลือนลืมน้ำ

(ช) ขอจงจมน้ำ วังบัวบาน

(ญ) หากใครซื้อตรง รักจง ยืนนาน

	<p>(ช) ขอบจางผ่าน ไช้ใจมัวหมอง</p> <p>(ญ) หากห้วยแก้ว แห่งไป</p> <p>(ช) น้ำใจ ไม่มีวันแล้งรัก สลักลง</p> <p>(ญ) มั่นคง ขอคู่เคียงสอง</p> <p>(ช) มีเนินดินโขดหินเป็นห้อง</p> <p>(ญ) คือวังทองเสกสองครองใกล้</p> <p>(ช) หรีดหิ่งเไรไร กล่อมขวัญไพรเป็นเพลงโลม</p> <p>(ญ) เสียงน้ำหลังซำดั่งไหลริน</p> <p>(ช) พิณเทพประโคม</p> <p>(ญ) แสงโสมส่อง เสมือนโคมใจ</p> <p>(พร้อม) สองเรารักใคร่ ในดวงวิมาน ชุ่มไม้เป็นบ้าน ชื่นบานนิรันดร์</p>	
สภาพปัจจุบัน	<p>สภาพปัจจุบันมีปริมาณน้ำเหลืออยู่น้อยมาก โดยเฉพาะในฤดูแล้งแทบจะไม่มีน้ำไหล ทางอุทยานจึงต้องกักน้ำไว้เป็นช่วงๆ แล้วปล่อยน้ำลงมา สภาพทางเดินศึกษาธรรมชาติเริ่มพังขาดการดูแลเท่าที่ควร</p>	
สภาพโดยรอบ	<p>สภาพโดยรอบ เป็นหน้าผา และสามารถพักผ่อนหย่อนใจได้</p>	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		<p>น้ำตกห้วยแก้วในปัจจุบันแม้จะอยู่ในช่วงต้นฤดูฝน ก็ยังคงเหลือน้อยมาก</p>

วัดศรีโสดา พระอารามหลวง	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	เลขที่ ๑๗ ถนนศรีวิชัย บ้านน้ำตกห้วยแก้ว หมู่ ๒ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.814366, 98.945901
การเข้าถึง	อยู่ติดถนนศรีวิชัยทางขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร สามารถเดินทางได้สองทางคือทางรถ ไม่ว่าจะเป็นรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถตุ๊ก สามารถเข้าถึงวัดได้ โดยสะดวก โดยมาสิ้นสุดถนนห้วยแก้วที่อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย และเดินทางเปี่ยงขวาไปตามถนนศรีวิชัยประมาณ ๑๐๐ เมตร มีทางแยกซ้ายมือ ขับรถเลี้ยวซ้ายขึ้นเนินไป ก็จะถึงประตูเข้าสู่วัดศรีโสดา
ประวัติความเป็นมา	จากหนังสือที่ระลึกพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พุทธศักราช ๒๕๕๖ กล่าวถึงประวัติวัดศรีโสดาไว้ว่า <p style="text-align: center;">วัดศรีโสดา เดิมเป็นวัดราษฎร์ สังกัดมหานิกาย ประกาศตั้งเป็นวัดในปี พ.ศ.๒๔๗๗ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๒ และได้ยกวัดราษฎร์ ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งแต่วันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๑</p> <p style="text-align: center;">วัดศรีโสดา สร้างพร้อมกับการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ด้วยบารมีของครูบาศรีวิชัย โดยมีเจ้าแก้วนวรรฐ์ เจ้าหลวง</p>

	<p>เชียงใหม่ ทำการลงจอบแรกเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๗๗ ระหว่างการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ มีการสร้างวัด โดยเป็นตัวแทนในการบรรลุลุธรรม คือ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และอรหันตา โดยวัดแรกที่สร้างตรงจุดลงจอบ แรกก็คือ วัดโสดาบัน</p> <p>ต่อมา คาดว่าประมาณปี พ.ศ.๒๕๗๙ - ๒๕๐๙ สมัยครู บาเสาร์ นารโท เป็นเจ้าอาวาส มีการเปลี่ยนชื่อวัดโสดาบัน เป็นวัดศรีโสดา โดยมการนำคำว่า ศรี เข้ามา เข้าใจว่ามาจากชื่อของครูบาศรีวิชัย ด้วยความน้ำรำลึกถึงท่านในการสร้างวัดนี้ขึ้นมา</p>
<p>สภาพปัจจุบัน +</p>	<p>ปัจจุบันมีการสร้างอาคารต่างๆ ขึ้นมา ด้วยวัดศรีโสดา เป็นที่ตั้งของสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค, ศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร ชาวเขา, โรงเรียนสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา), ห้องเรียนคณะสังคมศาสตร์ (สาขาวิชาการสังคมสงเคราะห์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ฯลฯ</p>
<p>สภาพโดยรวม</p>	<p>มีการสร้างอาคารขึ้นรายรอบ</p>

<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p> 	<p>คำบรรยาย</p> <p>ตัววิหารและ อุโบสถ วัดศรีโสธา</p>
		<p>เจดีย์ ตั้งอยู่บริเวณ ด้านหน้าพระ อุโบสถ</p>

วังบัวบาน	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครอง	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200
กรรมสิทธิ์	โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.812285, 98.941573
การเข้าถึง	ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๒.๖ กิโลเมตร ทางถนนห้วยแก้วและต่อด้วยถนนศรีวิชัย ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๕ นาที จะอยู่ทางด้านซ้ายมือ มีบริเวณศาลาพักและจุดจอดรถ หรือสามารถที่จะเดินตามทางเดินมาจากน้ำตกห้วยแก้ว เดินทางขึ้นเขาประมาณ ๒๐๐ เมตร ก็จะถึงจุดหน้าผา ที่มีความสูงชัน ด้านล่างเป็นวังน้ำ จากนั้นก็เดินไปอีกประมาณ ๑๐๐ เมตร ก็จะถึงจุดจอดรถฝั่งถนนศรีวิชัย
ประวัติความเป็นมา	<p>ในหนังสือวรรณกรรมล้านนา ได้กล่าวถึงวังบัวบานแห่งนี้ไว้ว่า แต่เดิมเรียกว่า “วังกุกลา” ด้วยมีแขกหรือฝรั่งต่างชาติ ที่คนล้านนาเรียกว่า กุกลา ได้พลัดตกลงไปเสียชีวิตในวังน้ำ จึงเรียกวังกุกลา แต่ต่อมา เมื่อมีการเสียชีวิตของครุบัวบาน ณ ที่แห่งนี้ จึงเปลี่ยนชื่อเรียกจากวังกุกลา เป็น “วังบัวบาน” เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๔๘๗</p> <p>เรื่องราวการเสียชีวิตของครุบัวบาน นับเป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ จึงมีเรื่องราวโลดโผนของวังแห่งนี้ จากที่ ศ.ดร.อุดม รุ่งเรืองศรี ได้รวบรวมไว้ ได้ถึง ๕ ส่วนวน ส่วนใหญ่แล้วเกิดจาก</p>

การซำร้ก บำงกัวำเป็นทหำรยศร้อยตรีจำกกรุงเทพฯ บำงกัวำเป็นครูประขำบำนล บำงกัวำเป็นปลัดอำเภอหน้่ม บำงกัวำเป็นหน้่มขำวภำคคกำง (แต่ไม่ได้ถูกข้ดขวำง) ซึ่งอำจจะม้กำรผสมผสมนของเรื่่องรำนสวำเครื่อฟ้ำเข้ำไปด้วย แต่อย่ำงไรกัด้ คุรুবำบำนได้มำเสียขีวิตลงในว้งน้ำแห่งน้

จำกค้ำบอกเล่ำของคุนศร้ญญำ ไซยวงค์แก้ว หลำนสวำของครูบำบำน ได้เขียนเล่ำไว้วำ

(<http://www.gun.in.th/2012/index.php?topic=120534.0>)

“คุนบำบำน เป็นลูกสวำของคุนค้ำมุลและคุนขันแก้ว ไซยวงค์แก้ว เป็นลูกสวำคนท้ ๕ จำกพ้นองท้งหมต ๖ คน ม้บำนพ้กอยู่ถนนตรงขำมกับโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์ว้ทยำลัย์ในเซียงใหม่ ถนนแก้วนว้รัฐ คุนบำบำน ม้อำชีพเป็นครูประขำบำนท้อำเภอดอยสะเก็ด และได้ย่ำยไปอำคัยบำนญำติของครูขำยหน้่มคนหน้่ง ระห่ำงสอน ด้วยเหตุนี้ท้ให้ท้งสองสนิทสนมกััน และเป็นเหตุท้ให้ครูขำยหน้่ม ตกหลุมร้กครูบำบำนตั้งแต่นั้น

โดยท้ครูขำยหน้่มแสดงตนออกนอกรหน้าวำตนหมำยปองครูบำบำน และด้วยเหตุนี้ครูบำบำนจึงย่ำยที่พ้ก และพยำยำมต้ดสัมพันธ์กับครูขำยหน้่ม ซึ่งควำเป็นจริงไม่เคยม้ขำยหน้่มจำกกรุงเทพฯ หรือน่ำยทหำรคนใดมำพ้วพ้กับครูบำบำนตำมท้ถูกกล่ำวอำงเลย ครูบำบำนเป็นครูประขำบำนได้เพียงปีเดียวกัีลำนออก และได้ไปข้วสอนภำษำไทยท้โรงเรียนอ้วเอง เนื่องจำกพ้ขำยคนท้ ๓ ด้รับมอบหมำยให้ไปเป็นครูใหญ่ท้ที่น้น จำกน้นได้

ย้ายมาเป็นครูโรงเรียนพระราชชายา (โรงเรียนดาราวิทยาลัยในปัจจุบัน) จนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ (หรือสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๘)

ประมาณเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๘ ครูบัวบานได้ร่วมหุ้นเปิดร้านขายยา กับเพื่อนสาว คนสนิท ซึ่งมีอาชีพเป็นพยาบาล เคยเรียนที่โรงเรียนดาราวิทยาลัยด้วยกัน จากคำบอกเล่าของญาติสนิท ได้ทราบว่าครูบัวบานประสบปัญหาในการร่วมลงทุนในครั้งนี้

ในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ ครูบัวบาน ได้เข้ามาที่บ้าน ก่อนที่จะเรียกสามล้อรับจ้างออกไปทำธุระส่วนตัว นับแต่นั้นก็ไม่ได้กลับมาที่บ้านอีกเลย จนกระทั่งวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ ได้มีชาวบ้านไปแจ้งความนายอำเภอเมืองว่าพบศพ หญิงสาว ซึ่งนายอำเภอเมือง พร้อมศึกษาธิการอำเภอเมือง (อดีตศึกษาธิการอำเภอตอยสะเกิด) ได้ไปยังสถานที่เกิดเหตุ เมื่อพบศพ อดีตศึกษาธิการอำเภอตอยสะเกิดได้ยืนยันว่าเป็นศพของครูบัวบาน อดีตผู้ได้บังคับบัญชา จากนั้นนายอำเภอจึงได้เขียนหนังสือเพื่อแจ้งข่าวให้กับคนในครอบครัวครูบัว บานทราบ

เมื่อทราบข่าว บิดา พร้อมกับพี่ชายอีก ๒ คนเดินทางเพื่อมาดูการชันสูตรศพ ทั้งนี้ การชันสูตรศพไม่พบร่องรอยที่ทำให้สงสัยว่าถูกทำร้าย ไม่มีร่องรอยของการ กระแทกกับของแข็ง ไม่มีการตั้งครุฑ และไม่มีร่องรอยของการต่อสู้หรือถูกข่มขืนแต่อย่างใด ดังนั้น บิดา พร้อมกับพี่ชายอีก ๒ คน จึงลงนามใน

บันทึกการชันสูตรว่าได้เสียชีวิตมาตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ ๓

กุมภาพันธ์ ๒๔๘๘ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการฆ่าตัวตาย

ทั้งนี้ การเสียชีวิตของครูบัวบานกลายเป็นข่าวใหญ่ของเมืองที่เงียบสงบอย่างเมือง เชียงใหม่ในขณะนั้น ชาวกระพือออกไปหลายทอด หลายรุ่น หลายยุค หลายสมัย และเมื่อหลายสิบปีผ่านไปจึงกลายเป็นคำกล่าวขานหรือการบอกต่อว่าสาเหตุการตาย ของครูบัวบานนั้นคือการเสียใจเพราะซำรัก และได้กลายเป็นตำนานวังบัวบานจนถึงปัจจุบัน

สำหรับครูชายหนุ่ม หลังจากที่ถูกตัดความสัมพันธ์จากครูบัวบานนั้น ก็ยังคงเป็นครูประจำบาลเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงสมัครเป็นปลัดตำบล หลังจากนั้นก็ได้ลาออกมาค้าขาย และได้แต่งงานอยู่กับภรรยา จนกระทั่งเสียชีวิต”

นอกจากนี้คุณศรีธัญญา ไชยวงศ์แก้ว หลานสาวของครูบัวบาน ยังเล่าเพิ่มเติมอีกว่า สาเหตุอาจจะเกิดจากอุบัติเหตุที่ทำให้ผลัดตกลงไป ด้วยการเดินขึ้นมาจากห้วยแก้วนั้น มีความสูงชัน กอปรกับสภาพปัญหาต่างๆ ที่พบเจอ ทำให้สภาพจิตใจไม่ปกติ จึงเป็นเหตุให้ผลัดตกลงไปยังวังน้ำแห่งนั้น จนกลายเป็นวังบัวบานในที่สุด

จากเรื่องราวที่ได้เล่าสืบต่อกันมานั้น คุณ สนิต ศ. (สนิต ศิริวิสูตร) จึงนำมาแต่งเป็นบทเพลง วังบัวบานขึ้น บันทึกเสียงครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๔ ขับร้องโดย มณฑนา โมรากุล

ร้อนลมหน้าแล้ง ไปไม้แห้งร่วงลอย

หล่นทยอยเคลื่อนตา
ไหลตามกระแส น้ำพา
ลอยมาทั้งกลีบดอกไม้
จากหุบผาไหลมาสู่วังน้ำ
สุสานเทวีผู้มีความข้ำเหนือใคร
ดอกไม้ใบไม้ไหลมา
คล้ายพวงหรีดร้อยมาลา
ไหลมาบูชาบัวบาน
น้ำวังนี้หนอเป็นที่ก่อเหตุการณ์
ที่บัวบานฝังกาย
ยึดเอาเป็นหอเรือนตาย
รองกายไว้ด้วยแผ่นน้ำ
จากหุบเขาแนวไพรสู่วังฟ้า
ฝากไว้เพียงชื่อเลื่องลือเนินช้าฝั่งจำ
ฝากคำสัตย์นำนิกัตรอง
หลงทางสุดหวังคืนครอง
หลงตัวจำต้องลาระทม
เอาวังน้ำไหลเย็น
นี่หรือมาเป็นเมรุทอง
เอาน้ำตกก้องเป็นกลองประโคม
เอาเสียงจักจั่นลั่นร้องระงม
เป็นเสียงประโคมร้องต่างแตรสังข์
เพดานนั้นเอาเมฆฟ้า

	<p>ภูผานั้นต่างมานานับ ประทีปแสงจันทร์ใสสว่าง อยู่เดี่ยวท่ามกลางดงดอน</p>	
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>ปัจจุบันเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว แต่สภาพปัญหาคือทางเดินยังไม่มีกำบังกัน เช่น ไม่มีราวจับ โดยเฉพาะบริเวณหน้าผาสูงเหนือวังน้ำ ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้ บริเวณที่ใกล้กัน มีโบราณสถานที่ยังเรียกว่า “กู่ลี้วะ” อยู่ไม่ไกลจากหน้าผาสูงเหนือวังบัวบาน โดยมีทางเดินและป้ายชี้ทางไปยังกู่ลี้วะ ปัจจุบันโบราณสถานแห่งนี้ทรุดโทรมไป แม้ว่า จะได้รับการบูรณะในบางส่วน แต่ก็มีการทำลายโบราณสถาน เช่น การนำอิฐมาก่อเรียงกัน และปัจจุบันมีการนำเสาและโซ่มาทำเป็นแนวกันโบราณสถานนี้ไว้ ก็พบว่า มีคนนำเอาแม่กุญแจมาคล้องกับโซ่ที่กันไว้ (คล้ายกับการคล้องกุญแจคู่รัก ที่ฝรั่งเศสและเกาหลี)</p>	
<p>สภาพโดยรอบ</p>	<p>ปริมาณน้ำในหน้าแล้งน้อยลงทุกปี ทางเดินต่างๆ ขาดการดูแล</p>	
<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p> 	<p>คำบรรยาย</p> <p>ทางเดินจากทางถนน</p>

		<p>หน้าผาสูงชัน เหนือวังบัวบาน ณ จุดนี้สามารถ เห็นทัศนียภาพ เมืองเชียงใหม่ได้</p>
		<p>วังน้ำใต้หน้าผา ... ที่มาของชื่อ วังกุล วา - วังบัวบาน</p>
		<p>โบราณสถาน กู่ลัวะ</p>

ผาเงิบ	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.812812, 98.938674
การเข้าถึง	อยู่ติดถนนห้วยแก้วขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๓.๑ กิโลเมตร สามารถเดินทางได้ทางรถ ไม่ว่าจะเป็นรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถตู้ สามารถเข้าถึงวัดได้โดยสะดวก ไปตามถนนศรีวิชัย ผ่านวังบัวบานประมาณ ๔๐๐ เมตร สามารถจอดรถได้ยังจุดจอดรถและเดินลงไปประมาณ ๑๐ เมตร ก็ถึงผาเงิบ หรือเดินเส้นทางจากวังบัวบานเลาะมาตามห้วยแก้วประมาณ ๕๐๐ เมตร ก็จะถึงที่หมาย ผาเงิบ อีกเส้นทางหนึ่ง ใช้การเดินทางเท้าจากสถานีส่งสัญญาณช่อง 7 เดินลัดเลาะไปตามทางเดินจนบรรจบถึงบริเวณน้ำตกวัดผาลาด
ประวัติความเป็นมา	ผาเงิบ เป็นเงือกผาสูงชัน มีพื้นที่โล่งเว้าลึกเข้าไปเพียงพอสำหรับบังแดดบังฝนได้ ริมน้ำห้วยแก้วที่ไหลล่อเป็นโชดหินและแอ่งน้ำสำหรับลงเล่น และเงือกผาให้พักผ่อนหย่อนใจ

บริเวณนั้นมีการสร้างแท่น มีรอยประทับรูปมือและเท้าสีแดง มีข้อความเขียนบอกไว้ว่าเป็นรอบฝ่ามือและเท้าของครูบาทวีรวิชัย สิริวิชัย ผู้สร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ

การที่ผาเจิบเป็นที่พักผ่อนและมีความสวยงาม ในปี ๒๔๔๐ ตอนนั้นชาวคณะสุนทรภรณ์เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่ และร้องเพลงโรงภาพยนตร์นครพิงค์ ในช่วงตอนบ่ายได้ไปเที่ยวน้ำตกห้วยแก้ว ขึ้นไปจนถึงบริเวณผาเจิบ ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ได้แต่งคำร้อง และครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้แต่งทำนองเพลง “ผาเจอบ” ขึ้นหลังจากที่ไปเที่ยวนั้น ให้คุณมณฑนา โมรากุลร้องในเย็นวันนั้น

งาม ผาเจอบสวยงาม
ได้ชมยิ่งงามด้วยน้ำไหลหลั่น
แผ่นหินเป็นเชิงชั้น ผาเจอบ เจอบงามไหลหลั่น
เจอบงามง้ำชัน คล้ายกันทั่วไป

เพลิน น้ำตกไหลมา
จากดอยสุผา จากผามาแอ่งใหญ่
เยือกเย็นเมื่อรินไหล ไหลลงห้วยแก้วทางใต้
เมื่อน้ำไหลไป ไสเย็นสบาย

หนุ่มสาวคราวพักผ่อน พักร้อนชื่นฉ่ำ
พักด้วยการว่ายน้ำชำระกาย
ชื่นฉ่ำ มุดตาแหวกว่าย
หญิงชายเพลินใจ

	<p>เย็น น้ำธารไหลเย็น ชื่นชมเมื่อเห็นแอ่งน้ำกว้างใหญ่ ไอน้ำที่เย็นใส ใสดั่งจิตชาวเชียงใหม่ โอบเอื้อน้ำใจ หาใครเทียมเลย</p> <p>ต่อมาคุณวรุณ อารีย์ ได้นำมาร้องใหม่อีกครั้ง (โดยมี เนื้อเพลงแตกต่างออกไปเล็กน้อย)</p> <p>ผาเงิบ เลยเป็นที่รู้จักและชื่นชอบ เป็นสถานที่ที่เกี่ยว พันผ่อนจากทั้งชาวเชียงใหม่และคนต่างถิ่นอยู่เสมอ</p>	
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>สภาพปัจจุบันนอกจากน้ำที่ลดลงแทบไม่เห็นแอ่งน้ำที่ลงเล่น ได้แล้ว บริเวณหน้าผา ยังพบปัญหาการขีดเขียนของ นักท่องเที่ยว หลายจุดด้วยกัน กอปรกับนักท่องเที่ยวบางคน ทิ้งขยะเอาไว้อีกด้วย ส่วนเส้นทางบางแห่งก็ผูกพัน ศาลาพักก็ สกปรกขาดการเอาใจใส่ดูแล</p>	
<p>สภาพโดยรอบ</p>	<p>สภาพโดยรอบยังคงเงียบสงบ นักท่องเที่ยววนานๆ จะเข้ามา เสียครั้งหนึ่ง โดยจะเข้ามาเที่ยวน้อยกว่าวังบัวบาน เส้นทาง เดินจากริมถนนศรีวิชัย ยังจุดจอดรถนั้น มีสภาพรก และ ค่อนข้างอันตราย</p>	
<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p>	<p>คำบรรยาย</p>
		<p>นักท่องเที่ยว ต่างชาติลงมาเที่ยว ยังผาเงิบ</p>

		<p>หน้าผาและทางเดิน มาจากทางวังบัว บาน</p>
		<p>บริเวณพักผ่อน ซึ่ง ซอกหินเหล่านั้นมัก มีนักท่องเที่ยวบาง คนขีดเขียนชื่อเอาไว้</p>
		<p>รอยประทับฝ่ามือ และฝ่าเท้าของครู บาศรีวิชัย</p>

น้ำตกมณฑาธาร	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.816937760803658, 98.92588181919844
การเข้าถึง	สามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว หรือรถมินิบัส เข้าไปบริเวณน้ำตกมณฑาธารได้ ซึ่งน้ำตกมณฑาธาร จะอยู่ห่างจากอนุสาวรีย์ครูบาตรีวิชัย ประมาณ ๓ กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวา แวะชำระค่าธรรมเนียมเข้าชมน้ำตกก่อนเดินทางอีกประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็จะถึงน้ำตกมณฑาธาร
ประวัติความเป็นมา	จากข้อมูลของเว็บไซต์ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย (http://www.dnp.go.th/parkreserve/asp/style1/attraction.asp) ระบุว่า น้ำตกมณฑาธารหรือน้ำตกสันป่ายาง เป็นน้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่งในเขตอุทยานฯ สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๗๓๐ เมตร มีทั้งหมด ๙ ชั้น โดยมีน้ำตกไทร้อยย เป็นน้ำตกชั้นสูงสุด ที่ไหลมาจากห้วยคอกม้า แล้วไหลไปสมทบกับน้ำตกมณฑาธาร ผ่านผาเจิบ วังบัวบาน น้ำตกห้วยแก้ว ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำปิง ที่มาของน้ำตกนั้นมาจากต้นมณฑา ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น ดอกสีขาว ใบใหญ่ สีเขียวจัด เห็นได้ทั่วไปตามข้างทาง

	ลักษณะของน้ำที่ตกลงมาแยกออกเป็น ๒ สายเล็กๆ แล้วไหลลงสู่แอ่ง ก่อนจะผ่านลานหินลงไปชั้นที่ ๑
สภาพปัจจุบัน	บริเวณน้ำตกมณฑาธาร เปิดให้ชมได้เพียงชั้นที่ ๑ เท่านั้น ส่วนชั้นอื่น ๆ หากมีความประสงค์ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่เท่านั้น และปัจจุบันบ้านพักนักท่องเที่ยว จำนวน ๒ หลัง พักได้หลังละ ๖ คน ราคาหลังละ ๑,๕๐๐ บาท และมีสถานที่กางเต็นท์ ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ ๑๕๐ คน สามารถสำรองบ้านพักได้ผ่านทางเว็บไซต์ www.dnp.go.th หรือ โทรสำรองที่พักได้ที่ ๐๕๓-๒๑๐๒๔๔
สภาพโดยรอบ	สภาพโดยรอบมีความร่มรื่นด้วยต้นไม้แบบอากาศเย็น มีจุดให้บริการนักท่องเที่ยว และสามารถชมน้ำตกได้เพียงชั้นเดียวเท่านั้น สามารถจัดกิจกรรมกิจกรรม เดินป่าศึกษาธรรมชาติ เทียน้ำตก ชมพรรณไม้ ดูนก ดูผีเสื้อ ได้

วัดผาลาด (สภิกาคามี่)	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	101 บ้านห้วยผาลาด หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800259 98.934608
การเข้าถึง	อยู่ติดถนนห้วยแก้วขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๕.๕ กิโลเมตร สามารถเดินทางได้สองทางคือทางรถ ไม่ว่าจะเป็นรถจักรยานยนต์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถตู้ สามารถเข้าถึงวัดได้โดยสะดวก เมื่อถึงด้านหน้า มีอาคารใหญ่ตั้งอยู่ เลี้ยวซ้ายไปตามทางประมาณ ๒๐๐ เมตร จะถึงตัววัด อีกเส้นทางหนึ่ง ใช้การเดินทางเท้าจากสถานีส่งสัญญาณช่อง ๗ เดินลัดเลาะไปตามทางเดินจนบรรจบถึงบริเวณน้ำตกวัดผาลาด
ประวัติความเป็นมา	วัดผาลาด อยู่ในเขตของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย โดยมีพื้นที่ที่กั้นออกจากอุทยานแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกา ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ การที่ได้ชื่อว่า “ผาลาด” นั้น สันนิษฐานว่าคงมาจากลานหินที่กว้างและลาดลงเป็นทางยาว มีธารน้ำที่ไหลลงน้ำตกที่สวยงาม

ในเอกสารของวัดผาลาดในการเชิญร่วมทำบุญบูรณะวัดผาลาดได้อ้างตำนานพระเจ้าเลียบโลกไว้ว่า ตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดสัตว์ยังดินแดนแห่งนี้ ได้มาเทศนาโปรดชาวลัวะใต้ต้นบุนนาค จากนั้นทรงเสด็จไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเห็นลานหินในลำธาร ทรงประทับนั่ง ทอดพระเนตรและรำพึงว่าเมืองนี้จะเป็นมหานครใหญ่ ศาสนาของพระตถาคตจะมารุ่งเรืองมั่นคงที่เมืองนี้ จากนั้นก็ประทับรอยพระบาทลงบนหินก้อนหนึ่งให้เทวดาไปเก็บรักษาไว้ในถ้ำ และรอยพระบาทนี้จะปรากฏออกมาเมื่อถึงกาลเวลาอันควร

นอกจากนี้วัดผาลาดยังมีประวัติศาสตร์ร่วมกับพระธาตุตอຍสุเทพอีกด้วย

ในตำนานพระธาตุพระมหาธาตุเจ้าสุเทพ เชียงใหม่ กล่าวไว้ว่า ต่อมาสมัยพระญากือนา ได้อาราธนาเมื่อพระสุมนเถระ ได้ตั้งศาสนาไว้ที่วัดพระยืน นครศรีภูมิไชยแล้ว ก็มาอยู่ที่วัดสวนดอก โดยพระญากือนาได้สร้างถวายไว้ยังบริเวณสวนดอกไม้พะยอมของพระองค์ พระสุมนเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุจากสุโขทัยมายังเชียงใหม่

ในปี พ.ศ.๑๙๑๔ จะประจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่วัดสวนดอก ครั้งนั้นพระบรมสารีริกธาตุแสดงปาฏิหาริย์แตกออกมาเป็นองค์ย่อยๆ หลายองค์ ส่วนหนึ่งได้ประจุไว้ในพระธาตุวัดสวนดอก อีกส่วนหนึ่งในตำนานมูลศาสนากล่าวว่าได้ไปประดิษฐานไว้ที่เมืองตาก โดยให้เมืองตากเป็นเมืองกลางที่

คนล้านนาและสุโขทัยต่างเดินทางไปนมัสการพระธาตุได้โดยเสรี หลังจากที่เมืองตากขึ้นกับล้านนาในสมัยพระญาคำฟูเป็นต้นมา อีกส่วนหนึ่งพระญากือนาก็ตั้งจิตอธิษฐานหาสถานที่อันจะตั้งประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ โดยให้ช่างเผือกนำพระบรมสารีริกธาตุเสี่ยงทายสถานที่อันจะตั้งพระบรมสารีริกธาตุ ช่างเผือกเดินทางมายังทิศตะวันตก แล้วไปหยุดอยู่ยังสถานที่หนึ่ง จึงบอกให้ช่างนอน ช่างก็ไม่นอน แล้วเดินทางต่อไป สถานที่แห่งนั้นเรียกว่า ดอยช้างนูน ต่อมาเรียกว่าดอยหมากนูน (บริเวณนี้ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของเอกชน) จากนั้นช่างก็เดินทางต่อไปยังยอดดอยที่หนึ่ง มีสัญญาณราบเสมอกัน ก็กราบนบพระธาตุ ๓ ที ว่าจะของตั้งพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่แห่งนี้ ช่างก็หยุดอยู่ที่นั่น ผู้คนจึงเรียกที่แห่งนั้นว่า “๓ ยอบ” ต่อมาเรียกใหม่เป็น “๓ ยอด” แล้วช่างเดินทางต่อไปจนถึงยอดดอยสุเทพ

ในเอกสารของทางวัดกล่าวว่า ช้างมงคลมาหยุดพักยังที่แห่งนี้ก่อนที่จะขึ้นสู่ดอยสุเทพ บางสำนวนก็เล่าว่า มาถึงจุดนี้คนที่ติดตามมา ลื่น หรือภาษาล้านนาเรียกว่า “ผะเลิด” จึงเรียกว่า ผาลาด ก็มี

จากจุดนี้ขึ้นไป จะเป็นทางที่ชันมาก วัดผาลาดจึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นจุดพัก และเป็นจุดพักครึ่งทางในการเดินขึ้นดอยสุเทพพอดี

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวว่าในปี พ.ศ.๑๙๘๑ ในสมัยพระญาสามฝั่งแกน ตอนรบศึกกับพระญาไสยลือไทยแห่ง

สุโขทัยนั้น พระญาไสยลือไทยได้มาตั้งทัพอยู่ที่เวียงเจ็ดลิน และได้เดินทางมาสระผมถึงดอยผาลาดหลวงแห่งนี้ด้วย

ในปี พ.ศ.๒๕๖๙ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ คราที่

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีได้เสด็จขึ้นดอยสุเทพ ในระหว่างเสด็จลงนั้น ทรงแวะประทับร้อนที่ผาลาด

ด้วยวัดผาลาดเป็นจุดแวะพัก ระหว่างทาง สิ่งสำคัญที่เห็นได้ชัดเจนจากสภาพพื้นที่อันกว้างขวางแล้ว ยังมีบ่อน้ำไว้สำหรับดื่มอีกด้วย การขุดบ่อน้ำริมน้ำห้วยนี้นับว่าเป็นการกรองน้ำจากลำห้วยอีกทอดหนึ่ง ด้วยไม่นิยมดื่มน้ำจากลำห้วยโดยตรง ในเอกสารของทางวัดกล่าวว่า บ่อน้ำนี้มีการสร้างทับซ้อนกันหลายยุคหลายสมัย

นอกจากนี้ยังโบราณสถานที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งนั่นคือพระพุทธรูปบริเวณหน้าผา ในเอกสารทางวัดกล่าวว่า พระพุทธรูปแต่เดิมเป็นศิลปะเชียงแสน และมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อยู่องค์หนึ่ง นามว่า พระไล่กา หรือ ภาษาล้านนาเรียกว่า “พระเจ้าเกิดิกา” ว่าเป็นพระพุทธรูปไล่กาไม่ให้บินไปยังดอยสุเทพ และดอยสุเทพจึงมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่าดอยกาละ ส่วนพระพุทธรูปหน้าผานี้ เมื่อมีการบูรณะโดยช่างชาวพม่าก็มีการบูรณะเป็นศิลปะแบบพม่าไป รวมถึงอาคารที่ครอบพระพุทธรูปนี้ไว้ โดยเรียกว่า ศาลาชมศิลป์

พระเจ้าเกิดิกา ได้กล่าวไว้ใน “คำว่ฮ่ำตำนานดอยสุเทพเจ้า” ของขนานหลวงเป็ง กาวิโล และปวิวรรตโดยพระครูสิริ

พัฒนานาฏกุล วัดพวงหงษ์ พร้อมกับได้พรรณนาการเดินทางขึ้นไปไหว้สาพระธาตุดอยสุเทพ ในเส้นทางเดินเดิม ก่อนที่จะมีการสร้างถนนศรีวิชัยขึ้นไปบนดอยสุเทพ ได้บอกไว้ว่าอยู่เลยวัดผาลาดขึ้นไป

“...ที่ผาลาดหลวง อารามที่พัก เป็นวัดเก่าแก่อัน บั้วราณ มีเจดีย์ ศาลาวิหาร ริมหนทาง ขึ้นไปธาตุเจ้า อกพุทโธ คนโซแก่เฒ่า หัวใจดีใน ขึ้นย้าว ฟ่องเอาอาหาร กล้วยไขกล้วยค้าว ไปใส่เข้า ปูชา ฟ่องเอาดอกไม้ รูปเทียนบุปผา ไปถวายบูชา องค์พระที่ไหว้ พระเจ้าเกิดกำ ชื่อนามบอกให้ เป็นที่คนไป ยังพัก...”

ในคำเรื่องนี้ได้บรรยายถึงการหยุดพักบริเวณวัดผาลาด โดยเฉพาะในเทศกาลเดินขึ้นดอยว่า มีพ่อค้าแม่ค้ามาตั้งร้านขายของและมีการเล่นกันบริเวณจุดพักแห่งนี้ และถือว่าเป็นจุดวัดบุญของแต่ละคนด้วย หากใครบุญไม่ถึงก็จะเกิดเหตุให้ไม่สามารถเดินทางไปต่อได้

ศาสนาสถานหลายแห่งสร้างขึ้นในสมัยของครูบาศรีวิชัย สร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ทั้งมณฑปครอบบ่อน้ำ, วิหารที่สร้างโดยชาวไทลื้อ-พม่า ศิษย์ครูบาเทิ้ม วัดแสนฝางและ ศิษย์ครูบาสิทธิ วัดท่าสะอาด, เจดีย์โดยช่างกลุ่มเดียวกับวัดมहांวัน เป็นต้น

ส่วนแนวความคิดของวัดสภิกาคา เริ่มปรากฏหลังสมัยครูบาศรีวิชัย ดังปรากฏในนิราศพระธาตุดอยสุเทพ ของ แมน สุรัตโน ที่ว่า

	<p>“...สร้างถนน ผลมี มั่งจีรัง บางตอนยัง ย้ำชัด สร้างศรัทธา คือขั้นตอน ปฏิบัติ สร้างวัดก่อน เริ่มขั้นตอน ตันคิด ปรีศนา คืออาราม นามมี ศรีโสดา สกิทาคา อนาคต- มี- นัย อรหันต์ ชั้นสุด ถึงจุดยอด ทางตลอด ฆาลาด ก็ขาดไข..”</p> <p>ต่อมา ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ หลวงพ่อสวัสดิ์ สุขกาโม ได้จาริก มาปฏิบัติธรรมยังวัดฆาลาด ต่อมาก็อยู่ในความดูแลของวัด พระธาตุดอยสุเทพ และก็ปล่อยให้รกร้าง</p> <p>กระทั่ง วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๔ จึงได้รับประกาศจาก กระทรวงศึกษาธิการกวัดร้างให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำ พรรษา</p> <p>ปัจจุบันมีพระครูธีรสุตพจน์ (พระมหาสง่า ธีรสวโร) เป็น เจ้าอาวาสและได้ทำการบูรณะวัดขึ้นใหม่</p>
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>มีการบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม</p>
<p>สภาพโดยรอบ</p>	<p>สภาพโดยรอบร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อนและปฏิบัติธรรม</p>

ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		<p>แนวสะพานโบราณ และผาลาด</p>
		<p>พระพุทธรูปบริเวณ หน้าผา</p>
		<p>วิหารและเจดีย์</p>
		<p>บ่อน้ำ และหอพระเจ้า ห้าพระองค์อยู่ด้านหลัง</p>

ห้วยผาลาด	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.798825, 98.931562
การเข้าถึง	จากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาตามถนนห้วยแก้ว ต่อด้วยถนนศรีวิชัย ประมาณ ๕.๘ กิโลเมตร จะเป็นน้ำตกอยู่ข้างทางด้านขวามือ
ประวัติความเป็นมา	เป็นน้ำตกที่ไหลมาจากดอยสุเทพ ผ่านวัดผาลาด จึงเรียกว่าห้วยผาลาด ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำโบราณในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอยู่บนเส้นทางเดินโบราณจากวัดผาลาดขึ้นไปยังวัดพระธาตุดอยสุเทพ แต่เดิมใช้เส้นทางเลาะตามลำห้วย เพราะปรากฏพบซากของสะพานโบราณอยู่ตามลำห้วย ปัจจุบัน ทางเดินเท้าขึ้นไปยังดอยสุเทพ ได้เปลี่ยนเส้นทางจากเดินเลาะตามลำห้วยตัดเลาะขึ้นเขาไปตามทางเสาไฟฟ้า ไปจนถึงโค้งขุนกัณฑ์
สภาพปัจจุบัน +	สภาพปัจจุบันลำห้วยผาลาดตรงเหนือน้ำตกขึ้นไป ทำเป็นฝายกั้นน้ำเพื่อเป็นน้ำใช้ และเส้นทางเดิมนั้นรกร้าง ไม่สามารถใช้เป็นทางเดินเท้าขึ้นดอยสุเทพได้ จึงหันไปใช้ทางใหม่แทน
สภาพโดยรวม	ยังคงร่มรื่น แต่มีปัญหาขยะจากนักท่องเที่ยว

ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		<p>ซากสะพานโบราณที่ เหลืออยู่บริเวณห้วย ผาลาด (ถ่ายเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๗)</p>
		<p>ซากสะพานโบราณที่ เหลืออยู่บริเวณห้วย ผาลาด (ถ่ายเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๗)</p>
		<p>ซากสะพานโบราณที่ เหลืออยู่บริเวณห้วย ผาลาด (ถ่ายเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๗)</p>
		<p>สภาพปัจจุบัน</p>

วัดสามยอบ (วัดสามยอด)	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	ประมาณ 18.798642, 98.938256
การเข้าถึง	สามารถเดินทางได้สองทางคือทางด้านถนนห้วยแก้วขึ้นดอยสุเทพ ห่างจากประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ ๕.๕ กิโลเมตร ไม่ว่าจะป็นรถจักรยานรถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถตุ้ สามารถเข้าถึงโดยสะดวกเมื่อถึงด้านหน้า มีอาคารใหญ่ตั้งอยู่ เลี้ยวซ้ายไปตามทางประมาณ ๒๐๐ เมตร จะถึงตัววัดผาลาด จากนั้นเดินเท้าลงไปตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติประมาณ ๔๕๐ เมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าไปประมาณ ๑๐ เมตร อีกเส้นทางหนึ่ง ใช้การเดินทางเท้าจากสถานีส่งสัญญาณช่อง ๗ เดินลัดเลาะไปตามทางเดินศึกษาธรรมชาติประมาณ ๔๐๐ กว่าเมตรก็จะอยู่ด้านซ้ายมือ เดินเข้าไปประมาณ ๑๐ เมตร
ประวัติความเป็นมา	ในตำนานพระธาตุพระมหาธาตุเจ้าสุเทพ เชียงใหม่ กล่าวไว้ว่า ต่อมาสมัยพระญากือนา ได้อาราธนาเมื่อพระสุมนเถระ ได้ตั้งศาสนาไว้ที่วัดพระยืน นครทริภุญไชยแล้ว ก็มาอยู่ที่วัดสวนดอก โดยพระญากือนาได้สร้างถาวรวัตถุไว้ยัง

บริเวณสวนดอกไม้พะยอมของพระองค์ พระสุนทรเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุจากสุโขทัยมายังเชียงใหม่

ในปี พ.ศ.๑๙๑๔ จะประจักษ์พระบรมสารีริกธาตุไว้ที่วัดสวนดอก ครั้งนั้นพระบรมสารีริกธาตุแสดงปาฏิหาริย์แตกออกมาเป็นองค์ย่อยๆ หลายองค์ ส่วนหนึ่งได้ประจักษ์ไว้ในพระธาตุวัดสวนดอก อีกส่วนหนึ่งในตำนานมูลศาสนากล่าวว่าได้ไปประดิษฐานไว้ที่เมืองตาก โดยให้เมืองตากเป็นเมืองกลางที่คนล้านนาและสุโขทัยต่างเดินทางไปนมัสการพระธาตุได้โดยเสรี หลังจากที่เมืองตากขึ้นกับล้านนาในสมัยพระญาคำฟูเป็นต้นมา อีกส่วนหนึ่งพระญากือนาก็ตั้งจิตอธิษฐานหาสถานที่อันจะตั้งประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ โดยให้ช้างเผือกนำพระบรมสารีริกธาตุเสด็จมายังสถานที่ตั้งพระบรมสารีริกธาตุ ช้างเผือกเดินทางมายังทิศตะวันตก แล้วไปหยุดอยู่ยังสถานที่หนึ่ง จึงบอกให้ช้างนอน ช้างก็ไม่นอน แล้วเดินทางต่อไป สถานที่แห่งนั้นเรียกว่าดอยช้างนูน ต่อมาเรียกว่าดอยหมากนูน (บริเวณนี้ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของเอกชน) จากนั้นช้างก็เดินทางต่อไปยังยอดดอยที่หนึ่ง มีสัญญาณราบเสมอกัน ก็กราบบนพระธาตุ ๓ ทีว่าจะของตั้งพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่แห่งนี้ ช้างก็หยุดอยู่ที่นั่น ผู้คนจึงเรียกที่แห่งนั้นว่า “๓ ยอด” ต่อมาเรียกใหม่เป็น “๓ ยอด” แล้วช้างเดินทางต่อไปจนถึงยอดดอยสุเทพ

<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>เหลือแต่ฐานโบราณสถาน มีลักษณะเป็นอาคาร ๓ ชั้น ชั้นล่างสุดทิศใต้ก่อด้วยหิน ฐานชั้นสองอยู่ทางด้านตะวันตก อ้อมไปทางด้านเหนือ และชั้นที่หนึ่งคือฐานของอาคาร เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ ๓๖.๑๖ เมตร ยาว ๔๐ เมตร มีการใช้อิฐ ศิลาแลง และหิน มีการขุดเจาะบริเวณฐานชั้นหนึ่ง และตรงบริเวณกลางฐานอาคาร</p>	
<p>สภาพโดยรอบ</p>	<p>โดยรอบเป็นป่า เริ่มมีต้นไม้ขึ้นหนาที่บตรงฐานอาคาร ด้านทิศใต้มีสระน้ำขุดอยู่ ๑ สระ ปัจจุบันแห้งขอด</p>	
<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p>	<p>คำบรรยาย</p>
		<p>แนวหินก่อเป็นฐาน</p>
		<p>มีร่องรอยการขุดเจาะ</p>

		แนวสนระ ^๕ น้ำเดิม
--	---	------------------------------

พุทธอุทยานอนาคามี	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อยู่ในสถานีควบคุมไฟฟ้าจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ที่อยู่ 102 ถ.ศรีวิชัย ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
พิกัด	18.795985, 98.934392
การเข้าถึง	โดยทางรถยนต์ ห่างจากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประมาณ ๖.๖ กิโลเมตร ถึง สถานีควบคุมไฟฟ้า แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ ๑๒๐ เมตร
ประวัติความเป็นมา	คาดว่าสร้างในสมัยครุฑาศรีวิชัย ในคราวสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ในปี พ.ศ.๒๔๗๗ โดยอาจเป็นวัดที่เป็นจุดพักในการสร้างทางก็เป็นได้ โดยจัดเป็นวัดในชุดอริยมรรคผล โดยปัจจุบันชัดเจนมีเพียงสองวัด คือวัดโสดาบัน คือวัดศรีโสดา และวัดอรหันตาคือวัดพระธาตุดอยสุเทพ ส่วนอีกสองวัดเพียงแต่คาดคะเนเท่านั้น โดยให้วัดผาลาด เป็นวัดสภิกาคามี และให้ โบราณสถานร้างบริเวณสถานีควบคุมไฟฟ้า ซึ่งเหลือแต่ฐานเดิมเท่านั้น เป็นวัดอนาคามี ซึ่งก็มีข้อโต้แย้งอยู่ว่า ระหว่างวัดผาลาดและสถานีควบคุมไฟฟ้าอยู่ใกล้กันมากเกินไป โดยอาจจะเป็นวัดสภิกาคามีเช่นเดียวกับวัดผาลาดก็ได้ และอีกประการหนึ่งคือ ยังมีซากวัดโบราณบริเวณม่อนพญาหงส์ (ตรงข้ามหอดูดาว) ที่ดูจะเหมาะสมกว่า

	<p>ต่อมาเมื่อมีการสถานีควบคุมไฟฟ้าจังหวัด เชียงใหม่ ได้มีการตั้งสำนักงานบนฐานอาคารเดิม ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองพุทธชยัน ตี ทางวัดร่ำเปิงตโปทาราม ได้มีการสร้างพุทธอุทยาน อนาคามี ขึ้น โดยย้ายอาคารสำนักงานออกไป สร้างเป็น วิหารทับบนฐานอาคารเดิม</p>	
สภาพปัจจุบัน	<p>มีการสร้างวิหารทับบนอาคารเดิม ซึ่งอาจจะมีผล ต่อโบราณสถานก็เป็นได้</p>	
สภาพโดยรอบ	<p>บริเวณสถานีควบคุมไฟฟ้า ยังคงดำเนินงานอยู่ พร้อมกับการจำพรรษาของพระสงฆ์ในพุทธอุทยาน อนาคามี นอกจากนี้ยังมีการสร้างศาสนวัตถุต่างๆ เช่นเสา อโศก การปรับพื้นที่ฐานอาคารเดิม มีการสร้างทับและต่อ เติมออกไป เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของเหล่า สหธรรมิก</p>	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		<p>อาคารสำนักงาน สถานีควบคุมไฟฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ เดิม ที่ตั้งอยู่บนฐานวิหาร เก่า (ถ่ายเมื่อ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๑)</p>

		<p>อาคารวิหารของพุทธอุทยานอนาคามี ที่ตั้งอยู่บนฐานเดิม</p>
		<p>แนวฐานเดิมและอิฐเก่า</p>
		<p>ด้านหน้าของวิหารที่ต่อเติมพื้นที่ออกไปจากฐานเดิม</p>

ม่อนพญาหงส์	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com ตรงข้ามกับหอดูดาวสิรินธร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พิกัด	18.788530, 98.923478
การเข้าถึง	ห่างจากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปทางดอยสุเทพ ประมาณ ๙.๒ กิโลเมตร ถึงบริเวณหน้าหอดูดาวสิรินธร จากนั้นเดินเท้าไปทางขวา (ตรงข้ามกับหอดูดาวสิรินธร) ขึ้นเนินไปประมาณ ๕๐ เมตร
ประวัติความเป็นมา	ม่อนพญาหงส์ หรือเด่นมะเต๊ะ หลวงพ่อเสนาะ วัดเชียงโถม เชื่อว่าเป็นสถานที่สำคัญของชาวลัวะมาแต่เดิมแล้ว พ่อครูบาศรีวิชัยสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ จึงสร้างวัดตรงนั้นเพื่อให้คนได้พักและได้ทำบุญกัน ซากโบราณสถานส่วนใหญ่ได้ถูกขุดทำลายลงไป พบชิ้นส่วนปล้องไฉน จึงสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นชิ้นส่วนของเจดีย์ทรงพม่า และพบส่วนเศษก้อนอิฐกว้างประมาณ ๑๐ – ๑๑ ซม. หนาประมาณ ๖ ซม. โบราณสถานแห่งนี้ ด้วยระยะทาง มีความเป็นไปได้ว่าสถานที่แห่งนี้ อาจจะเป็นวัดอนาคามี มากกว่าบริเวณสถานีดับไฟป่า หรือพุทธอุทยานอนาคามีที่กำลังสร้างอยู่

สภาพปัจจุบัน	ปัจจุบันตัวฐานเจดีย์มีการชุก และเสียหายอย่างมาก ปัจจุบันยังพบร่องรอยการทำพิธีเลี้ยงผีของชาวเขาอยู่ เช่น ชวามูเซอ ชวาม้ง	
สภาพโดยรอบ	สภาพโดยรอบสามารถนำรถขึ้นมาได้ เป็นเนินส่วนตรงกลางมีต้นไม้และหญ้าขึ้นปกคลุมคล้ายกับเป็นฐานของวิหาร และใกล้กันนั้นเป็นจุดส่งสัญญาณคลื่นโทรศัพท์	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		ทางขึ้นไปยังม่อนพญาหงส์
		มุมมองจากทางด้านตะวันออก
	บริเวณที่มีการชุกคั้นทำลาย และร่องรอยการทำพิธีกรรมของชาวเขา	

ถ้าฤๅษี	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.806803, 98.910577
การเข้าถึง	จากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาทางดอยสุเทพ ๑๓.๓ กิโลเมตร จากนั้นเดินลงไปตามทางลงไปประมาณ ๑๐๐ เมตร จะถึงที่หมาย
ประวัติความเป็นมา	ตามตำนานต่างๆ ทั้งตำนานเชียงใหม่ปางเดิม ตำนานมูลศาสนา ต่างกล่าวถึงดอยอุจจุปปพพา หรือดอยอ้อยช้าง ว่าเป็นที่อยู่ของฤๅษี โดยเฉพาะ ฤๅษีवासเทพ และกล่าวถึงผู้คนที่อาศัยอยู่บนดอยแล้วค่อยขยับขยายลงสร้างเป็นบ้านเป็นเมือง ไปยังพื้นที่ราบลุ่มเชิงเขา ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้คนต่างเริ่มอาศัยอยู่บนที่สูงมาแต่เดิม กอบปรกับตำนานพระธาตุดอยสุเทพ ก็กล่าวถึงว่า พระพุทธเจ้ามาเสด็จมาโปรดยาแสะสองแม่ลูก และลูกได้บวชเป็นพระภิกษุ ต่อมาได้ลาสิกขาบวชเป็นฤๅษีแทนคือสุเทวฤๅษี ที่อยู่ของสุเทวฤๅษีในตำนานเชื่อกันวาคือ “ถ้าฤๅษี” บนดอยสุเทพอันอยู่ทางทิศตะวันตกของดอยสุเทพ และ

	<p>ชื่อของท่านก็กลายเป็นชื่อดอยแทนชื่อเดิมคือดอย อ้อยช้าง มาเป็นดอยสุเทพในที่สุด</p> <p>สิ่งที่สอดคล้องกับตำนานคือสภาพของเพิงผาและถ้ำฤๅษี เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ยุคก่อน ประวัติศาสตร์ ที่สำคัญใกล้ๆ กันนั้นมีการขุดพบเศษ กระเบื้องดินเผาลายเชือกทาบแบบยุคก่อน ประวัติศาสตร์ อายุสันนิษฐานประมาณ ๒,๕๐๐ ปี</p> <p>ใกล้กันนั้นอีกแห่งหนึ่งก็มีลานจงกรม บริเวณนี้พบ เศษอิฐขนาดเล็ก กว้างประมาณ ๑๕ ซม. หนา ๔ ซม. แต่มีเนื้อแกร่งเหมือนอิฐที่วัดกุฎีดินขาว นอกจากนี้ยังพบ เศษกระเบื้องดินขออีกด้วย</p> <p>บริเวณเหล่านี้เคยมีเจดีย์อยู่องค์หนึ่งแต่ก็ถูกขุด ทำลายลงไป</p>
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>บริเวณเพิงผาถ้ำฤๅษีมีการปรับสภาพพื้นที่ด้วยการ ลาดเทปูน ปรับสภาพเป็นที่บำเพ็ญศีลของพระสมัยใหม่ สูญเสียการเป็นแหล่งโบราณคดี ปัจจุบันได้ห้ามการอยู่ อาศัยจำวัดที่นั่น มีการสร้างศาลเพียงตาและมีรูปปั้นฤๅษี วาสุเทพตั้งไว้ให้เคารพ นอกจากนี้ยังมีการสร้าง พระพุทธรูปปางต่างๆ ไว้ตรงนั้นด้วย</p> <p>บริเวณถ้ำฤๅษีนี้ อยู่ในเส้นทางการศึกษาธรรมชาติของ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย และเคยใช้เป็นสถานที่ ศึกษาระบบนิเวศป่าดิบเขาของสาขาชีววิทยาอีกด้วย</p>

	<p>เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าดิบเขา ทำให้เป็นที่อาศัยของเหล่าสัตว์มีพิษได้เช่น งู และความชื้นของสภาพป่าอาจทำให้ทางเดินลื่น อาจได้รับอันตรายได้</p>	
สภาพโดยรวม	<p>สภาพโดยรวมเป็นป่าดิบชื้น และมีการปรับสภาพพื้นที่บริเวณถ้ำฤๅษีโดยใช้ปูนซีเมนต์เทพรับพื้นที่</p>	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		<p>รูปปั้นฤๅษีบริเวณหน้าถ้ำฤๅษี</p>
		<p>เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติถ้ำฤๅษี</p>

		<p>ทางเดินลงไปยังถ้ำฤๅษี ที่ค่อนข้างจะชันและ ลื่น</p>

สันกู่	
ที่ตั้ง / เขต การปกครอง / ผู้ถือครอง กรรมสิทธิ์	อุทยานดอยสุเทพ-ปุย ถนนห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 0 5321 0244, 0 5321 0246 โทรสาร 0 5321 2065 อีเมล doisuthep_pui@hotmail.com
พิกัด	18.815216, 98.895149
การเข้าถึง	จากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาทางดอยสุเทพ ๑๙.๗ กิโลเมตร จากนั้นเดินเลี้ยวขวาไปประมาณ ๑๐๐ เมตร จะถึงที่ หมาย
ประวัติความเป็นมา	<p>สายัน ไพรชาญจิตร กล่าวถึงสันกู่ไว้ในหนังสือ โบราณคดี ล้านนา ๑ ไว้ว่า สันกู่เป็นโบราณสถานสร้างขึ้นราวปลายพุทธ ศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐ ในสมัยล้านนายุคต้น และรูปทรงเจดีย์ รับอิทธิพลมาจากทริภุญไชย โดยพบพระพิมพ์ดินเผายุคทริภุญ ชัยและเครื่องเคลือบเงินสมัยราชวงศ์หยวน และรูปทรงเจดีย์ น่าจะคล้ายกับเจดีย์วัดป่าสักเมืองเชียงใหม่</p> <p>ส่วนวิหารสันนิษฐานว่า เป็นวิหารแบบโล่ง ภายในไม่มี พระพุทธรูปประดิษฐาน เชื่อว่าใช้เป็นเพียงอาคารพักกำบังแดด ฝน เมื่อมีการทำพิธีบูชาเจดีย์เท่านั้น จากโครงสร้างวิหาร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒</p>
สภาพปัจจุบัน	ปัจจุบันได้รับการขุดแต่งบูรณะเมื่อเดือน สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๖ มีการเข้ามาประกอบพิธีของคน ทั้งการเลี้ยงผี ของชาวเขาและ การประกอบพิธีอื่นๆ ด้วย

สภาพโดยรอบ	สภาพโดยรอบมีความชื้นสูง โบราณสถานมีตะไคร่น้ำ มอส ฟีช จำพวกตีนตุ๊กแกขึ้นตามเจดีย์และตัววิหาร โดยรอบ มีการนำตุ๊กตา เสือ ไก่ มาถวายประกอบพิธี	
ภาพถ่าย	ภาพถ่าย	คำบรรยาย
		เจดีย์สันกู่
	ร่องรอยการประกอบพิธีกรรม บริเวณเจดีย์สันกู่	

วัดพระธาตุดอยสุเทพ	
ที่ตั้ง / เขตการปกครอง / ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์	ถ. ศรีวิชัย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.805039, 98.921580
การเข้าถึง	จากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาทางทิศตะวันตก ตามถนนห้วยแก้ว ต่อด้วยถนนศรีวิชัย ระยะทาง ๑๑.๘ กิโลเมตร หรือเดินจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผ่านวัดสามยอบ วัดผาลาด ขึ้นมาถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพ
ประวัติความเป็นมา	<p>วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร เป็นประเภทพระอารามหลวง ชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร นิกายเถรวาท มหานิกาย เจ้าอาวาสคือพระธรรมเสนาบดี (ธงชัย สุวณฺณสิริ)</p> <p>จากตำนานพระธาตุเจ้าสุเทพ กล่าวถึงความเป็นมาว่า เมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาโปรดยังดอยอุจจุปปัพพตา หรือดอยอ้อยช้างและรับอาหารบิณฑบาตจากย่าแสะแม่ลูกแล้วก็เสด็จกลับฉันทดาหารที่ยอดดอยอุจจุบรรพต ลูกของย่าแสะได้บวชในสำนักของพระพุทธเจ้า ครั้นภายหลังเห็นว่าการเป็นนักบวชนั้นนับว่ายุ่งยาก จึงลาสิกขาบทแล้วดำรงสภาพเป็นฤๅษีชื่อว่า “สุเทวาลี” ในการที่เสด็จพุทธดำเนินครั้งนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จมาพร้อมกับพระสาวก ๕๐๐ รูป ได้ทรงมอบพระเกสรธาตุเส้นหนึ่งแก่ย่าแสะแม่ลูกและทรงให้บรรจุพระเกสรธาตุไว้ที่ดอยนั้น หากพระองค์</p>

นิพพานแล้วก็มีพระสุมนภิกษุกับพระญาองค์หนึ่งนำเอา
“ธาตุออกออ” หรือพระธาตุมันสมองของพระองค์มาบรรจุที่
ดอยนี้อีก

ต่อมาสมัยพระญากือนา ได้อาราธนาเมื่อพระสุมนเถระ ได้
ตั้งศาสนาไว้ที่วัดพระยืน นครศรีสุโขทัยแล้ว ก็มาอยู่ที่วัดสวน
ดอก โดยพระญากือนาได้สร้างถวายเป็นบริเวณสวนดอกไม้
พะยอมของพระองค์ พระสุมนเถระได้นำพระบรมสารีริกธาตุ
จากสุโขทัยมายังเชียงใหม่

ในปี พ.ศ.๑๙๑๔ จะประจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่วัดสวน
ดอก ครั้งนั้นพระบรมสารีริกธาตุแสดงปาฏิหาริย์แตกออกมา
เป็นองค์ย่อยๆ หลายองค์ ส่วนหนึ่งได้ประจุไว้ในพระธาตุวัด
สวนดอก อีกส่วนหนึ่งในตำนานมูลศาสนากล่าวว่าได้ไป
ประดิษฐานไว้ที่เมืองตาก โดยให้เมืองตากเป็นเมืองกลางที่คน
ล้านนาและสุโขทัยต่างเดินทางไปนมัสการพระธาตุได้โดยเสรี
หลังจากที่เมืองตากขึ้นกับล้านนาในสมัยพระญาคำฟูเป็นต้นมา
อีกส่วนหนึ่งพระญากือนาก็ตั้งจิตอธิษฐานหาสถานที่อันจะตั้ง
ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ โดยให้ช่างเผือกนำพระบรม
สารีริกธาตุเสด็จหายสถานที่อันจะตั้งพระบรมสารีริกธาตุ
ช่างเผือกเดินทางมายังทิศตะวันตก แล้วไปหยุดอยู่ยังสถานที่
หนึ่ง จึงบอกให้ช่างนอน ช่างก็ไม่นอน แล้วเดินทางต่อไป
สถานที่แห่งนั้นเรียกว่า ดอยช้างนูน ต่อมาเรียกว่าดอยหมาก
นูน (บริเวณนี้ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของเอกชน) จากนั้นช่างก็
เดินทางต่อไปยังยอดดอยที่หนึ่ง มีสัญญาณราบเสมอกัน ก็กราบ

นับพระธาตุ ๓ ที่ ว่าจะของตั้งพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่แห่งนี้
ข้างก็หยุดอยู่ที่นั่น ผู้คนจึงเรียกที่แห่งนั้นว่า “๓ ยอบ” ต่อมา
เรียกใหม่เป็น “๓ ยอด” แล้วข้างเดินทางต่อไปจนถึงยอดดอยสุ
เทพ ก็ล้มลงที่นั่น ก็ได้ประจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ยังที่แห่งนั้น
คือที่ตั้งขององค์พระธาตุในทุกวันนี้

ในสมัยพระเมืองเกษเกล้า (ท้าวอ้าย โอรสของพระเมือง
แก้ว) ได้บูรณะพระธาตุดอยสุเทพเมื่อปี พ.ศ.๒๐๘๑ มีฐาน
เจดีย์กว้าง ๑๒ ศอก สูง ๔๔ ศอก

ในสมัยท้าวชายคำ ในปี พ.ศ.๒๐๗๙ ให้หุ้มเจดีย์ด้วยทองจัง
โก สร้างวิหาร สร้างบันไดนาค

และได้มีการบูรณะกันเรื่อยมา จนถึงสมัยเจ้าแก้ววันรัฐ ครั้ง
เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนครเชียงใหม่
ได้ขึ้นมาสมโภชพระธาตุดอยสุเทพด้วย

จนถึงสมัยที่ครูบาศรีวิชัยสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ได้มีการ
กำหนดให้วัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นวัดอรหันตา ในลำดับการ
บรรลุธรรม ตามลำดับรายทางขึ้นสู่วัดพระธาตุดอยสุเทพ ทำ
ให้ผู้คนต่างหลั่งไหลขึ้นสู่พระธาตุดอยสุเทพ และการเดินขึ้น
ดอยจากเส้นทางเดิมผ่านทางวัดผาลาดนั้น ก็หันมาใช้เส้นทาง
รถยนต์กันมากขึ้น

ในสมัยของการท่องเที่ยว ได้มีคำกล่าวสำหรับผู้มาเยือน
เชียงใหม่ว่า ถ้าไม่ได้กินข้าวซอย ถ้าไม่ได้ขึ้นดอยสุเทพ จะมาไม่
ถึงเชียงใหม่ พระธาตุดอยสุเทพจึงกลายเป็นสัญลักษณ์และพระ
ธาตุศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองเชียงใหม่ และความเชื่อเรื่องชุธาตุ

	<p>หรือพระธาตุประจำปีเกิดก็มีการกำหนดให้พระธาตุดอยสุเทพเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดปีเม็ด (ปีมะแม) อีกด้วย</p> <p>ยังมีความเชื่อในกลุ่มชาวพม่าและไทยใหญ่เกี่ยวกับวัดพระธาตุดอยสุเทพนี้อีกว่า เป็นที่ตั้งของบาตรมรกต อันเป็นที่ชาวพม่าและไทยใหญ่เองมักจะสักการะและเชื่อในเรื่องนี้ โดยมีคำกล่าวที่ว่า “เมืองกอกมีเมียะพญา เชียงใหม่มีเมียะตะปิต” หรือกรุงเทพฯมีพระแก้วมรกต เชียงใหม่มีบาตรมรกต</p>	
<p>สภาพปัจจุบัน</p>	<p>ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชาวไทยและเทศอย่างมากมาย มีการก่อสร้างอาคารต่างๆ รายรอบ เช่นจุดชมทัศนียภาพ และก่อสร้างอาคารต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จนบางครั้งอาจจะทำให้ดูขัดกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ กอปรกับพื้นที่จอดรถและร้านค้ามีจำนวนมาก ทำให้มีปัญหาการจัดการ โดยเฉพาะช่วงเทศกาล พื้นที่ของวัดไม่เพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ตลอดถึงการจราจรบนดอยสุเทพ มักประสบปัญหาในช่วงเทศกาลอยู่เสมอ</p>	
<p>สภาพโดยรวม</p>	<p>สภาพโดยรวมแนวศาลาบาตร มีอาคารสิ่งปลูกสร้างต่างๆ มากขึ้น</p>	
<p>ภาพถ่าย</p>	<p>ภาพถ่าย</p>	<p>คำบรรยาย</p>

		<p>องค์พระธาตุดอยสุเทพ</p>
		<p>วิหารด้านตะวันออก มีภาพเล่าเรื่องราว ของตำนานพระธาตุ ดอยสุเทพ</p>
		<p>พระประธานในวิหาร หลวง (วิหารด้านทิศ ตะวันตก)</p>
		<p>เมืองเชียงใหม่เมื่อ มองจากวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ</p>

อิมวอชบุคคว

วิสาขบูชา

ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (เดือน ๘ เหนือ)

เรียบเรียงโดย ศักดิ์นรินทร์ ขาวจิว*

ในวันเพ็ญในวิสาขมาส หรือวันเพ็ญเดือน ๖ (หรือเดือน ๘ เหนือ) เป็นวันสำคัญวันหนึ่งของโลก นั่นคือ วันวิสาขบูชา หรือวันแห่งการบูชาในเดือนวิสาขะ ที่ชาวพุทธทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ มีการลงนามรับรองให้วันวิสาขบูชา (Vesak) เป็นวันสำคัญของโลกขององค์การสหประชาชาติ และแต่เดิมถือว่าเป็นวันเปลี่ยนพุทธศักราชด้วย

วันเพ็ญเดือน ๖ ไล่ย้อนหลังไปปีจอ ๘๐ ปีก่อนพุทธศักราช ในครั้งนั้น กระบวนแห่พระนางมหาสิริมาया ที่ทรงพระครรภ์แก่ เดินทางออกจากเมืองกบิลพัสดุ์ มุ่งหน้าไปยังเมืองเทวทหะ เมื่อกระบวนมาถึงสวนลุมพินี อันเป็นรอยต่อระหว่างเมืองทั้งสอง พระนางสิริมาया ก็ประสูติพระครรภ์ และพระนางก็ได้ประสูติพระโอรส มีรูปร่างลักษณะสมส่วนตามฐานานุกรมแห่งผู้มีบุญสมภารเพียบพร้อมทุกประการ ทรงพระนามว่าเจ้าชายสิทธัตถะ

* นักวิชาการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ภาพพุทธประวัติตอนประสูติ

ในวันเพ็ญเดือน ๖ ปีระกา ย้อนหลังไป ๔๕ ปีก่อนพุทธศักราช ในเช้าวันนั้น ฌ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ในครั้งนั้น นางสุชาดา กำลังเตรียมพิธีบวงสรวงรุกขเทวดาที่ได้ต้นไทร ตามที่นางได้บนบาน เอาไว้ จึงได้นำขำมธุปายาสถวายกับสิทธัตถสมณะ พระองค์ทรงรับแล้วเสวย มธุปายาสนั้น จากนั้นก็นำลาดทองไปลอยในแม่น้ำเนรัญชรา ในช่วงบ่ายทรงสร่งน้ำ เสร็จแล้วรับหน้าคา ๗ กำของโสถถียพราหมณ์ มาปูลาดที่ได้ต้นโพธิ์ ทรงตั้งพระทัย

ไว้ว่า “ใจแห่งคุณนี้บัพันจากด้วยอาสวะ อันถือเอาหื้อเป็นอารมณ์นั้นตราบไต คุบได้เถิงยังโพธิญาณตั้งอัน แม่นว่าหน้งแลเอนขึ้นแลเลือดแลกระดูกอันมีในตนแห่งคุณนี้แห่งไขไฟ คุบจักละคีนเสียยังอันนังพับพะแนงเชิงอันนี้ตราบนั้นก่อนแล” ในยามพลบค่ำ ทรงชนะพระญาณารด้วยบารมีธรรม จวบจนถึงปฐมยาม ทรงบรรลุนิยามที่ ๑ คือ ปุพเพนิวาสญาณ หรือรู้แจ้งในประวัติการณ์หนหลังของพระองค์ ในมัชฌิมยาม ทรงบรรลุนิยามที่ ๒ คือ จตุปปาทญาณ หรือทราบประวัติการณ์ของสัตว์โลก และในปัจฉิมยาม ทรงบรรลุนิยามที่ ๓ คือ อาสวักขยญาณ หรือทรงทำให้อาสวะให้ปราศจากสันดาน ดับสิ้นซึ่งกิเลสทั้งปวงและรู้แจ้งในสัจธรรมทั้งปวง รวมเรียกว่า ตรัสรู้อนุตตรสัมโพธิญาณ และพระพุทธเจ้าก็ได้บังเกิดมาบนโลกนี้ในวันนั้นนั่นเอง

ธงฉัพพรรณรังสี

ธงศาสนาพุทธที่ใช้กันเป็นสากล อันเป็นรัศมีที่แผ่ออกมาจากพระวรกายของพระพุทธเจ้า

ภาพพุทธประวัติ ตอนตรัสรู้

ในวันเพ็ญเดือน ๖ ปีมะเส็ง ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี ในช่วงเช้าพระพุทธองค์ทรงรับบิณฑบาตที่บ้านนายจุนทะ ซึ่งถือว่าเป็นปัจฉิมบิณฑบาต เมื่อเสร็จภัตตกิจแล้ว พระองค์ก็เสด็จไปยังเมืองกุสินารา แขวงมัลละ ทั้งที่กำลังประชวร ไปถึงที่นั่นในตอนเย็น ขณะที่บรรดากษัตริย์มัลละประชุมกันอยู่ พระอานนท์จึงนำข่าวไปบอกแก่พระพุทธเจ้าเสด็จมาและจะเสด็จนิพพานที่สวนหลวง เหล่าบรรดากษัตริย์ต่างตกลงเลิกและเตรียมถวายความสะดวกทั้งคณะแพทย์ให้การพยาบาลด้วย ตลอดคืนนั้นพระองค์ทรงโปรดให้ประชาชนได้เข้าเฝ้าเป็นครั้งสุดท้ายและเตรียมการเรื่องพระสรีรศพในวันรุ่งขึ้น ส่วนพระพุทธเจ้าก็ได้แต่แสดงธรรมมิได้ขาด ในครั้งนั้นทรงแสดงธรรมแก่สุภทัตปริพาชก ให้บวชในพระธรรมวินัย และได้บรรลุมรรคผล ถือเป็น

ปัจฉิมสักขีสาวกองค์สุดท้าย และได้ตรัสธรรมบรรยายเป็นปัจฉิมวาจาว่า “...หนุตทานิ ภิกขเว อามนตยามิ โว วยธมา สงขารรา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ...” แล้วก็ปิดพระโอษฐ์ หลังพระเนตร เจริญฌานสมาบัติเป็นอนุโลมปฏิโลม ทรงออกฌานแล้วเสด็จดับขันธปรินิพพานในค่อนรุ่งนั่นเอง

ภาพพุทธประวัติ ตอนดับขันธปรินิพพาน

การอุบัติเหตุการณ์สำคัญๆ ในพระศาสนาสามครั้งนี่คือ ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๖ อย่างน่าอัศจรรย์ จึงยึดถือเอาวันนี้เป็นวันสำคัญของชาวพุทธที่จะรำลึกนึกถึงพระพุทธองค์ นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นวันพระพุทธ (โดยวันมาฆบูชาเป็นวันพระธรรม และวันอาสาฬหบูชาเป็นวันพระสงฆ์) เป็นวันที่ชาวพุทธจะทำบุญสุนทานฟังเทศน์โดยเฉพะาปฐมสัมโพธิ์ อันว่าด้วยพุทธประวัตินั่นเอง และในตอนค่ำก็มีการเวียนเทียนรอบพระวิหาร พระธาตุเจดีย์อีกด้วย

การจัดงานวันวิสาขบูชาในประเทศไทยนั้นอาจจะรับเอามาจากทางศรีลังกา ด้วยทางศรีลังกาจัดงานวันวิสาขบูชาอย่างยิ่งใหญ่ตั้งแต่รับพระพุทธศาสนาแต่ครั้งแรกเริ่ม ส่วนในประเทศไทยที่เป็นหลักฐานชัดเจนก็มีมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต่อมาล้วนแต่ยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ในวันนี้ถือเป็นวันหยุดราชการอีกวันหนึ่ง เพื่อให้ประชาชนได้ไปทำบุญเพื่อรำลึกถึงพระพุทธเจ้ากันอย่างถ้วนหน้าทุกวัดทุกชุมชนทั่วประเทศไทย ฯ๑

เอกสารอ้างอิง

<http://www.un.org/ga/54/agenda/a235.pdf>

<http://th.wikipedia.org/wiki/วันวิสาขบูชา>

เกษม บุญศรี. **ประเพณีทำบุญเนื่องในพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ:องค์การค้ำของคุรุสภา, ๒๕๓๑

บำเพ็ญ ระวิน. **ปฐมสมโพธิ สำนวนล้านนา**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕

สมบัติ จำปาเงิน. **วันสำคัญของเรา**. กรุงเทพฯ:สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๔๗

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

หน่วยงาน ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา

งบประมาณแผ่นดิน งบประมาณเงินรายได้ นอกแผน ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2565

รหัสโครงการ 1-501-03

1. ชื่อโครงการ สืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา ประจำปี 2565
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา
3. สถานที่ดำเนินงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
4. กำหนดการจัดโครงการ วันที่ เมษายน 2565 – 14 กรกฎาคม 2565
5. หลักการและเหตุผล

ประเพณี คือ สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ในล้านนา เป็นดินแดนที่สั่งสมวัฒนธรรมอันดีงามสืบเนื่องมา ทั้งที่เป็น ประเพณีเมืองและประเพณีทางพระพุทธศาสนา ในรอบปีจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทั้งสอง ประการอยู่เสมอ ๆ ด้วยทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มีพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การสืบสานประเพณีเหล่านี้จึงนำไปสู่นักศึกษา คณาจารย์ และ บุคลากร ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้สืบทอดต่อไป โดยจะแบ่งเป็นกิจกรรมหลัก ๆ 3 กิจกรรมดังนี้ คือ กิจกรรมเนื่องในประเพณีสงกรานต์, กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา และ กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันเข้าพรรษา

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมเนื่องในประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ ถือว่าเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่ที่เป็นอิทธิพลจากการใช้จุล ศักราช ด้วยถือว่าเป็นช่วงเปลี่ยน จุลศักราช ซึ่งเป็นศักราชที่ล้านนาไทย หรือในละแวกใกล้เคียง ใช้บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนไทยใช้พุทธศักราชตั้งแต่รัชกาลที่ 6 แต่ว่าจุล ศักราชก็ยังปรากฏใช้อยู่ และอิทธิพลสงกรานต์ก็ยังคงอยู่อย่างแบบแผนทั้งในประเทศไทย

ล้านนา ลาว สิบสองปันนา รัฐฉาน เมียนมา รวมถึงกัมพูชา ในล้านนามีประเพณีที่สำคัญมากด้วย ผูกเข้ากับวิถีชีวิตในแต่ละวันโดยเริ่มตั้งแต่

วันมหาสงกรานต์ (วันสังขานต์ล่อง), วันเนา (วันเนา) และวันวันเถลิงศก (วันพระญาวัน) ในล้านนาจะนับสืบเนื่องต่อไปเป็นวันปากปี อีกวันหนึ่ง ที่แต่ละวันจะมีกิจกรรมที่แตกต่างกันไป

- 1.1 กิจกรรมสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัยฯ เชิญผู้บริหาร จำนวน 3 คน ตัวแทนนักศึกษาสโมสรกลาง จำนวน 3 คน และตัวแทนบุคลากร จำนวน 3 คน รวมจำนวน 9 คน โดยจัดที่นั่งให้ห่างกัน 1 เมตร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและทีมงานทุกคนต้องสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าตลอดกิจกรรม และมีบริการเจลแอลกอฮอล์ล้างมือตลอดกิจกรรม
- 1.2 กิจกรรมอบรมเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์ เรื่องเครื่องดำหัวและตุ้มปีใหม่ ทั้งนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทั้งเป็นรูปแบบออนไลน์ร่วมด้วย

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา

ซึ่งวันวิสาขบูชา นั้น เป็นวันสำคัญแห่งโลก เหตุแห่งการอุบัติการณ์สำคัญ ในพระศาสนาสามครั้งนี้ คือ ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 6 (หรือวันเพ็ญเดือน 7 ในปีที่เป็นอธิกมาส) อย่างน่าอัศจรรย์ จึงยึดถือเอาวันนี้ เป็นวันสำคัญของชาวพุทธที่จะรำลึกถึงพระพุทธองค์ นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นวันพระพุทธ (โดยวันมาฆบูชา เป็นวันพระธรรม และวันอาสาฬหบูชาเป็นวันพระสงฆ์) เป็นวันที่ชาวพุทธจะทำบุญสุนทานฟังเทศน์ โดยเฉพาะปฐมสมโพธิ อันว่าด้วยพุทธประวัตินั่นเองและในตอนค่ำก็มีการเวียนเทียนรอบพระวิหารพระธาตุเจดีย์อีกด้วย

ในจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีประเพณีเดียวขึ้นดอยในวันวิสาขบูชา เพื่อไปสักการะพระธาตุดอยสุเทพฯ เป็นประจำทุกปี โดยบางปีไม่ได้จัดกิจกรรมเดินขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่ได้ เนื่องจากกา

แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด แต่การณ์ดังกล่าวทำให้เสน่ห์ของประเพณีดีขึ้นด้อยลง
หายไป

ครั้งนี้ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา จึงได้จัดกิจกรรมเที่ยวขึ้นดอย ตามเส้นทางโบราณ โดย
จัดกิจกรรมดังกล่าวในช่วงฤดูหนาว เพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทาง โดยได้เก็บบันทึกเป็นวิดิทัศน์เพื่อ
นำมาเผยแพร่ให้ความรู้ในช่วงเทศกาลวันวิสาขบูชา ในการเดินทางขึ้นดอยสุเทพ

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วัน เข้าพรรษา

วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หากว่าปีไหนเป็นปีอธิกมาสก็จะตรง
กับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หนที่สอง การเข้าพรรษาเป็นช่วงของการทำนา การที่พระสงฆ์จาริกไป
ยังสถานที่ต่าง ๆ ต้องตัดผ่านทุ่งนา ทำให้ต้นข้าวในนาเสียหายและอาจเหยียบย่ำสัตว์ที่ออกมาหา
กินให้ถึงแก่ชีวิตได้ กอปรกับนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ก็มีการหยุดเดินทาง ทำให้มีการติเตียน
พระภิกษุในเรื่องนี้ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติให้พระภิกษุอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตลอดระยะเวลาของ
ฤดูฝน มีประเพณีหนึ่งที่เกี่ยวข้องด้วยวันเข้าพรรษา และจัดเป็นประเพณีที่สำคัญสืบทอดกันเรื่อยมา
ก็คือประเพณีหล่อเทียนพรรษา สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้จุดบูชาพระ
ประธานในโบสถ์ ซึ่งเทียนพรรษาสามารถ อยู่ได้ตลอด 3 เดือน และเป็นกุศลทานอย่างหนึ่ง ใน
การให้ทานด้วยแสงสว่าง การถวายเทียนเพื่อจุดตามประทีปเป็นพุทธบูชา นั้น มาจากอานิสงส์
การถวายเทียนเพื่อจุดเป็นพุทธบูชา ที่ปรากฏความในพระไตรปิฎกและในคัมภีร์อรรถกถาว่า พระ
อนรุทธเถระเคยถวาย เทียนบูชาทำให้ได้รับอานิสงส์มากมาย รวมถึงได้เป็นผู้มีจักขุทิพย์ด้วย
การพรรณนาอานิสงส์ดังกล่าว อาจทำให้ชาวพุทธนิยม จัดประทีปเป็นพุทธบูชามานานแล้ว
ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งการซื้อเทียนจากร้านค้ามาถวาย และมีการถวายหลอดไฟกัน
มากขึ้น ทำให้การหล่อเทียนนั้นนับวันจะเลือนหายไป

ทางศูนย์วัฒนธรรมศึกษา จึงมีการจัดกิจกรรมมอบเทียนพรรษาให้หน่วยงานต่าง
ๆ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเพื่อเป็นการให้ทุกหน่วยงานได้สืบสานประเพณีทาง
พระพุทธศาสนาไปพร้อมกับการเผยแพร่ความรู้ในประเพณีดังกล่าวด้วย

เนื่องจากประเพณีเหล่านี้ ทางศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช
มงคลล้านนา ได้เล็งเห็นถึงความโดดเด่นและความสำคัญของวัฒนธรรม จึงได้มีกิจกรรมต่างตาม

ประเพณีอันดีงาม พร้อมกับการป้องกันโรคในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Coronavirus Disease 2019(COVID-19)) จึงปรับลักษณะการจัดโครงการฯ ตามความเหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

6. วัตถุประสงค์

- 6.1 เพื่อสืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา
- 6.2 เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาและบุคลากร มทร.ล้านนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม
- 6.3 เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาและบุคลากร มทร.ล้านนา ได้รับความรู้ความเข้าใจในประเพณีของล้านนา

7. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการ

กิจกรรมที่ 1 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา ของมทร.ล้านนา ทุกคณะและทุกพื้นที่ อบรมออนไลน์ จำนวน 50 คน

กิจกรรมที่ 2 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา ของมทร.ล้านนา ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 25 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา 5 คน และพนักงานขับรถ 3 คน

กิจกรรมที่ 3 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ตัวแทนของคณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาจาก 4 คณะ 1 วิทยาลัย และสำนักงานอธิการบดี

8. ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ(Output)(ผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการ/กิจกรรมย่อย)

- 11.1 เกิดกิจกรรมกิจกรรมสืบสานความรู้วัฒนธรรมประเพณีล้านนา จำนวน 3 กิจกรรม ประกอบด้วย
 1. กิจกรรมเนื่องในประเพณีสงกรานต์
 2. กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา
 3. กิจกรรมเนื่องในประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันเข้าพรรษา

9. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (Outcome) (ผลประโยชน์ที่ได้จากผลผลิตของโครงการ/กิจกรรมย่อย)

- 12.1 ได้สืบทอดและส่งเสริมกิจกรรมในพระเพณีล้านนา
- 12.2 ได้สืบทอดและส่งเสริมกิจกรรมในประเพณีทางพุทธศาสนา
- 12.3 นักศึกษา บุคลากร มทร.ล้านนา และอาจารย์อาวุโส ได้รับความรู้ความเข้าใจใน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา และ ประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันเข้าพรรษา

10. ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ (Impact) (ผลกระทบที่ได้รับจากผลลัพธ์ของโครงการ/กิจกรรมย่อย)

- 13.1 เกิดการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง
- 13.2 เกิดการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณี

